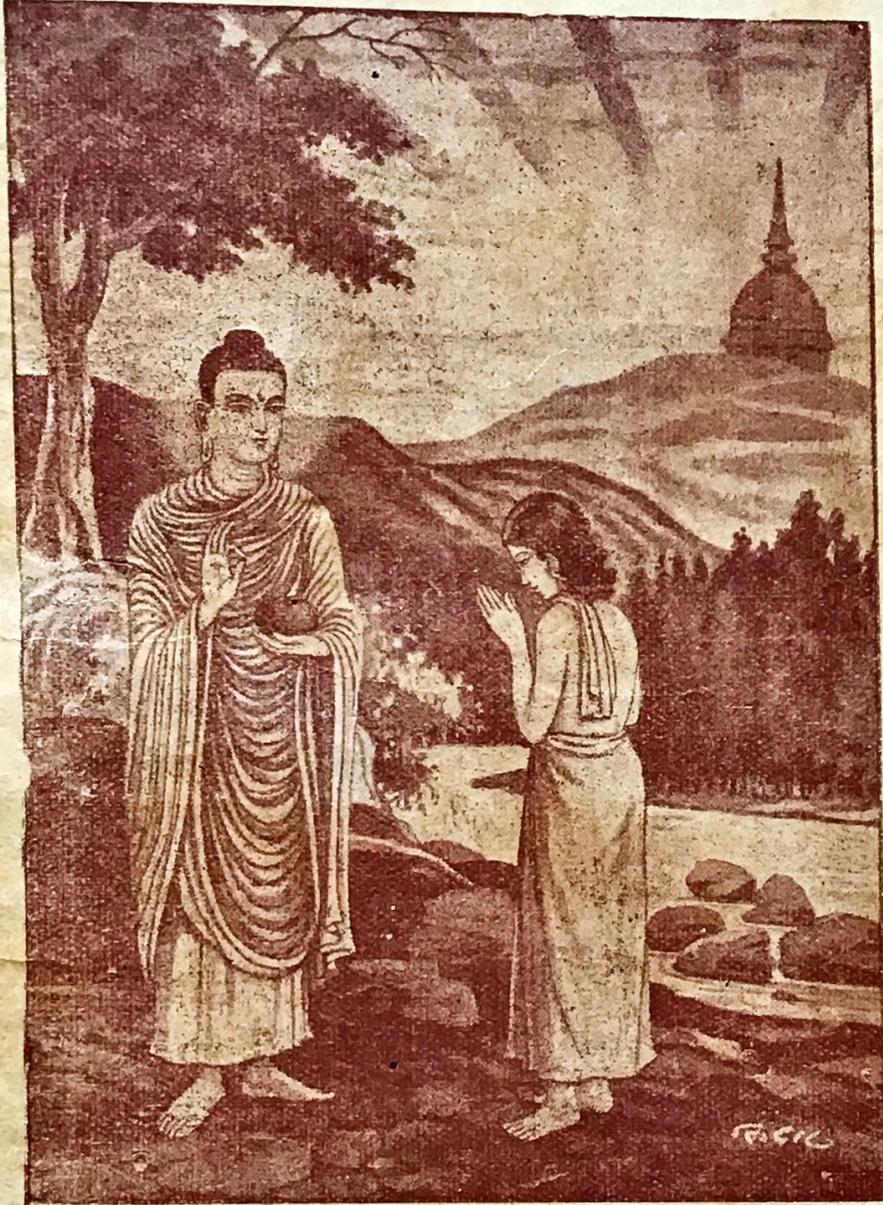

धम्मपद्य

नेपाल भाषाया लय-पौ

छगू हे जीवने,
छगू हे समये, गबले
गृहस्थ-जीवनया भार
मदु, संसारया पर-
बाह मदु, यौवनया
पपू छुना: कल्पना-
काशे व्वया जुल,
भावनाया भव्य
भवन दयेक च्वन ।
अबले वया त्यागी-
जीवन खना निहले
मास्ते वः । इमिगु
न्होने ह्यो कछु-
केगु अपमानथे खः !
अले इमिगु उपदेश-
या मू छु हे खंकी ?

व हे जीवने, तर
थोँ; गबले गृहस्थ-
जीवनया भार कु-
बिल, संसार-नाप
परचितमह जुल,
स्वच्छन्द आकाशे
व्वये मफुत, अनभ्र
वज्रपातं वयागु
कल्पनाया भव्य-
भवन नष्टप्रायः
जुल । अले त्यागी-
जीवनया अनुकरण
याये मास्ते वल ।
इमिगु न्होने छयो
कछुत । अले इमिगु
उपदेश अमृतथे मती
तलं छु आश्चर्य ?

श्व व हे सिगालपुत्रया खुगू दिशा नमस्कार
याना च्वंबले शुगू तथागतयागु प्रथम दर्शन
व अभिवादनया किपा खः !

वर्ष ७

पूर्णे संख्या ७८

चिह्न

बुद्ध संवत् २४६७

नेपाल संवत् १०७४

छगू अंकया ।=)

दच्छिया चन्दा ३)

“धर्मोदय”या परिवर्तित नियम

○—“धर्मोदय” धर्मोदय-समाया रूवा: पौ ख: । थुकीया उद्देश्य धर्मोदय-समायाथें ख: । तथापि थुकीया कर्म क्षेत्र उलि हे सोमित जुइ मखु । थ्व पत्रिका प्रत्येक शुक्लपक्षया प्रथम सप्ताह तक पिहां वइ ।

○—थुकीया दच्छिया ग्राहक चन्दा ३) खुलाया २ तथा छगू प्रतिया ॥)। न्ह्यगु महीना नित्ति ग्राहक जुये फु । पत्रना हइगु घरो नमूनाया लागी छगू प्रति मिति छ्वया हइ ।

○—राजनैतिक खँ बाहिक मेगु धर्म शास्त्र, कला, सभ्यता, पुरातत्व, साहित्य, इतिहास, निधि-रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय सम्बन्धो लेख-कविता थुकी छापे जुइ । किन्तु विशेष याना बौद्ध-धर्म सम्बन्धि रचना छापे जुइ ।

○—लेख, कविता, समालोचनार्थ सफू निगू प्रति तथा थुगु सम्बन्धे पत्र व्यवहार सम्पादकया नामे छ्वया हये मा: ।

○—सुं लेखक द्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तरदायी सम्पादक गुबलें जुइ मखु ।

○—प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार व चन्दा व्यवस्थापकया नामे छ्वया हये मा: । पत्र व्यवहार यायेगु बखते थ:गु ग्राहक संख्या, पूरा नां व ठिकाना बांलाक सीदयेक च्वया हये मा: । मखुसा पत्रिका थ्यनिगुली गोलमाल जुइ फु ।

○—पत्रिका मकायेगु जुल धा:सा अथवा थ:गु ठिकाना हेरफेर याये माल धा:सा लच्छि न्ह्य: हे व्यवस्थापकयात सूचना बिये मा: । तर दच्छिया निको जक ठिकाना हीका बिये फइ ।

○—यथा समय पत्रिका थ्यंका मवल धा:सा, स्थानीय हुलाके बांलाक बुझे याना: अनं व्यूगु लिंस: तथा लच्छिया भित्रे कार्यालये पौ छ्वया हल धा:सा मेगु प्रति छ्वया हइ ।

○—सम्पादकयात लेख छ्वया हयेगु बखते थ:गु पूरा नां व ठिकाना च्वया हये मा: । नां व ठिकाना बांलाक च्वया महल धा:सा लेख वा कविता छापे जुइ मखु । लेख लच्छि न्ह्य: हे सम्पादकया थाय् थ्यने मा: ।

○—लेख छले पाखे जक च्वया हये मा: । भो या देपा व ज:पाखे सी खाली याना, आख: ग्व स्पष्ट व खँया त्वा सीदयेक च्वया हये मा: ।

○—लेख अथवा कविता प्रकाशिक यायेगु व मयायेगु, हनेगु, क्वकायेगु अथवा संशोधन यायेगुया पूरा अधिकार सम्पादकयात दु । प्रत्येक लेखकतय्त थ: थ:गु लेख व कविता छापे जूगु अङ्क छगू बिया हइ ।

धल:पौ

विषय

बुद्ध-वचनामृत—

अभय राजकुमार सुत	९८
मचानाय: (कविता)— श्री उपेन्द्र बहादुर साकार	१००
ज्ञान व मनोविज्ञान—श्री केशव भुजु	१०१
हाड्डिका—श्री स्वयम्भूलाल श्रेष्ठ	१०३
भोगु भायया प्रगतिया खँय्—श्री सूर्य बहादुर पिवा	१०५
वसन्तया निपु म्ये (कविता)—श्रामणेर सुदर्शन	१०७
पुण्यवान इयापु—श्री रूपरत्न शाक्य	१०८
काम-सुत—भिन्नु सुबोधानन्द	११०
बूढी—कुमारी रूपकेशरी	१११
दया [एकांको] अ० श्री केशरलाल	११३
गुलाब (कविता)—कुमारी कमलेश लता	”
छु छं पने फु ला ? (कविता)—श्री गणेशलाल भोमि	११५
सम्पादकीय		
‘धर्मोदय समा’या पाखें.....		
न्हूगु-सफू		
भोगु प्यंगू पत्रिका		

●—प्रकाशित जुइगु रचनाया प्राप्ति सूचना कार्यालये लेख थ्यना लच्छिया दुने तक वइ । लेखया प्राप्ति सूचना लच्छि तक नं मथ्यन धा:सा छिसं सीका दिसं स्थानया अभावं वा लय् पौया उद्देश्ययात अनुकूल मजुया छिगु रचना छापे यायेगुली असमर्थ जुल ।

●—अप्रकाशित रचना लित छ्वया हये फइ मखु । उकिं लिंस:या लागी वा अप्रकाशित रचना लित छ्वया हयेत टिकट तथा हया दिये मत्य । थ:गु रचनाया प्रतिलिपि छगू थ:के तथा तइ दिसं ।

●—नीदँ थुखेयागु सुयागु रचनाया अनुवाद याना छ्वया हया दी बले नापं मूल लेखकयागु अनुमति पत्र दुसा जक छापे याना बिये फइ । नीदँ उखेयागु रचनाया अनुवाद छ्वया हया दी बले सुयागु रचना गनं कया: अनुवाद याना दियागु थ्व नं तथा हया दिये मा: ।

व्यवस्थापक—“धर्मोदय”

४, रामजीदास जेटिया लेन,

कलकत्ता—७

अमीश

ज्वलापासा

१०७०

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ७

कलकत्ता

फाल्गुन वि० सम्वत् २०१०

मार्च ईश्वी सन् १९५४

अङ्क ५

बुद्ध-वचनमृत

गुम्हसिनं निन्दनीयया प्रशंसा याइ, प्रशंसनीयया निन्दा याइ, वं म्हुतुं पाप याःगु जुइ । व हे पापया कारणं वं अले सुख नं प्राप्त याये फइ मखु ।

जूले थःगु सर्वस्व फुकाः थः तकं च्यः जुइ, व ला भतिचा हे जक हानि । थ्व स्वया नं आपाः हानि सन्तपिनिगु प्रति थःगु मन दूषित यायेव जुइ ।

आर्य पुरुषपिनिगु निन्दा याइम्हं थःगु मन व वचन पापे छुवया नरके उत्पन्न जुया ताकाल तकं दुःख भोग याइ ।

असत्यवादी नरके वनी, हानं सुं गुम्हसिनं छुं ज्या याना नं मयाना धका धाइ, व नं नरके वनी । हीन कर्म याइपिं निम्ह मनू नं परलोके समान हे जुइ ।

गुम्हसिनं दोष रहित, शुद्ध, निर्मल पुरुषयात दोषवी, उकीया फल फय् वयाः च्वंगुपाखे हला छयागु धूथें थःपाखेतुं लाः वइ ।

गुम्ह श्रद्धा रहित जुइ, गुम्ह मेपिसं दान व्यूगु सहयाये मफुम्ह जुइ गुम्हसिनं सुयागुं खं न्यनी मखु, कंजूस जुइ, चुगली याः जुइम्ह जुइ, लोभे प्यपुना च्वनी वं हे वचनं मेपिनिगु निन्दायाइ ।

—सुत्तनिपात ।

अभय राजकुमार सुत्त

थथे जि न्यना—

छगू समये भगवान बुद्ध राजगृहे वणुवन कलन्दक-
निवापे विहार याना विज्याना च्वन ।

अबले अभय राजकुमार गन निगंठ नात-पुत्त दु,
अन वन । वनाः निगंठ नात-पुत्तयात अभिवादन
याना छखे लिक्क फेतुत । छखे फेतुना च्वंम्ह अभय
राजकुमारयात निगंठ नात-पुत्तं धाल—

‘वा, राजकुमार ! श्रमण गौतम नाप शास्त्रार्थ
या हुं । थुकिं छंगु सुयश फैले जुइ—‘अभय राजकुमारं
अपायसकं तःधंम्ह महानुभावम्ह श्रमण गौतम नाप
विवाद यात ।’

‘भन्ते ! जि गुक्थं अपायसकं महानुभावम्ह
श्रमण गौतम नाप विवाद याये ?’

‘राजकुमार ! गन श्रमण गौतम दु, अन हुं ।
वनाः श्रमण गौतमयात थथे धा—‘भन्ते ! छु तथागतं
थुजागु वचन ल्हाये ज्यू ला, गुगु मेपित अप्रिय
जुइ ।’ यदि थथे न्यने बले श्रमण गौतमं छंत धाल—
‘राजकुमार ! ल्हाये ज्यू ।’ अले छं थथे न्यं—‘भन्ते !
अथेसा हानं पृथग्जन (अन्न संसारी जीव) व तथागते
छु पात ? पृथग्जनं नं थथे खं ल्हाइ, तथागतं नं ल्हाये
ज्यू ।’ यदि श्रमण गौतमं धाल—‘राजकुमार ! मेपिन्त
अ-प्रिय जुइगु वचन तथागतं ल्हाये मज्यू ।’ अले छं
थथे न्यं—‘अथेसा भन्ते ! छलपोलं देवदत्तया निंति
छाय् भविष्यवाणी याना विज्याना—‘देवदत्त अपायिक
खः, देवदत्त नैरियक खः, देवदत्त कल्प भर तक नरके
च्वनीम्ह कल्पस्थ खः, देवदत्त अ-चिकित्सक (उपाय
यानां जी मखुम्ह) खः ।’ भन्ते ! छलपोलयागु थ्व
वचनं देवदत्त असंतुष्ट (कुपित) जुल ।’ राजकुमार !
थुगु रूपं निखें नं प्रश्न यायेव श्रमण गौतमं छंगु
प्रश्न नुने नं फइ मखु, ल्हवये नं फइ मखु । गथे

गःपते खिपतं न्याक्क चिनाः बीव न छुं नुने फइ
न ल्हये ।’

‘ज्यू हवस, भन्ते !’ धया अभय राजकुमार
आसनं दना निगंठ नात-पुत्तयात अभिवादन याना,
प्रदक्षिणा याना गन भगवान विज्याना च्वन, अन
वन । वना भगवान बुद्धयात अभिवादन याना छखे
लिक्क फेतुत । छखे फेतुइ धुंका अभय राजकुमारं
सूर्य (समय) स्वया विचाः यात—‘थौं भगवान नाप
विवाद यायेगु समय मखुत । कन्हे थःगु हे छे
भगवान नाप विवाद याये ।’ थथे मती तथा वं
भगवाद् बुद्धयात निवेदन यात—

‘भन्ते, भगवान ! छलपोल सहित प्यम्ह संघया
भोजन कन्हे जिगु स्वीकार याना विज्याहुं ।’

भगवानं मौन जुया स्वीकार याना विज्यात ।
अले अभय राजकुमारं भगवानया स्वीकृति सीका
भगवान बुद्धयात वन्दना याना, प्रदक्षिणा याना
लिहां वन ।

उखुन्हुयागु चा फुइवं भगवान बुद्ध पूर्वान्ह समये
पात्र चीवर धारण याना गन अभय राजकुमारया
छे खः, अन विज्यात । विज्याना लाया तःगु आसने
फेतुत । अभय राजकुमारं भगवान बुद्धयात उत्तम
खाद्य भोजनं तृप्त यात । अले अभय राजकुमारं
भगवान बुद्धया भोजन सिधयेवं पात्र कया छखे तये
धुंका चीजागु लासा साला कया छखे लिक्क फेतुत ।
छखे फेतुना च्वंम्ह अभय राजकुमारं धाल—

‘भन्ते ! छु तथागतं थुजागु वचन ल्हाये ज्यू
ला, गुगु वचनं मेपित अप्रिय (अ-मनाप) जुइ ।’

‘राजकुमार ! थ्व छखे पाखें (एकांशं) मज्यू ।’

‘भन्ते ! नाश जुल निगंठ ।’

‘राजकुमार ! छं छु धयागु ?’

‘भन्ते ! जि म्हिग निगंठ नात-पुत्तया थाय् वना ।....

निगंठ नात-पुत्तं धाल—‘वा, राजकुमार ! ...गन श्रमण
गौतम दु अन वना न्यं—‘...छु तथागतं थुजागु वचन
ल्हाये ज्यू ला ? गुगु मेपित अप्रिय जुइ । .. ल्हाये....
ज्यू ... धाःसा ... न्यं—पृथग्जन व तथागते छु भेद
दत ?.....मज्यू ... धाःसा....न्यं—‘छाय् देवदत्तयागु
भविष्यवाणी याना विज्याना.... ? .. गुगु वचनं देवदत्त
तमोल । थथे निखे नं न्यनेवं छंगु प्रश्न श्रमण गौतमं
न ल्हाये फइ, न नुने फइ ।....’

उगु समये अभय राजकुमारया मुले छम्ह चीधि-
कःम्ह तःसकं क्यातुम्ह मचा छम्ह घना च्वंगु खः ।
अले भगवान बुद्धं अभय राजकुमारयात धाल—

‘राजकुमार ! छंगु वा तुतुमांयागु प्रमादं यदि
थ्व कुमारया म्हुतुइ सि टुक्रा वा चागः वन धाःसा
छं छु याये ?’

‘भन्ते, लिक्का बी । यदि जि याउं क लिक्का बी
मफुसा देपागु ल्हातं छू यों ज्वना जपागु ल्हाया पचिं
दु छया हि वयेकसां (धाः जूसां, स्याःसां) लिक्का
बी ।’

‘अथे छाय् ?’

‘भन्ते ! जिके कुमारया प्रति दया दु ।’

‘थथे हे, राजकुमार ! (१) तथागतं गुगु वचन
अतथ्य, अन्-अर्थ-युक्त (व्यर्थ) धका स्यू, हानं व
वचन मेपित अ-प्रिय, अ-मनाप जुइ, व वचन ल्हाइ
मखु । (२) तथागतं गुगु वचन तथ्य पूर्ण, अनर्थक
धका स्यू, हानं व मेपित अ-प्रिय, अ-मनाप जुइ, व
वचन ल्हाना विज्याइ मखु । (३) तथागतं गुगु
वचन तथ्य पूर्णथे सार्थक धका स्यू, व वचन काल
(समय) स्वया ल्हाइ । (४) तथागतं गुगु
वचन अतथ्य, अनर्थक धका स्यू, एनं व मेपित प्रिय व
मनाप जुइ, थुजागु वचन ल्हाइ मखु । (५) तथा-
गतं गुगु वचन तथ्य (सत्य) व सार्थक धका स्यू,

अभय राजकुमार सुत्त]

हानं व मेपित प्रिय जुइ, व नं काल स्वया ल्हाइ ।
अथे छाय् कुमार ?—तथागतयाके फुक प्राणिपिनि प्रति
नं दया दु ।’

‘भन्ते ! गुपिं क्षत्रिय-पण्डित, ब्राह्मण-पण्डित, श्रमण-
पण्डितपिसं प्रश्न ठीक याना तथागतयाथाय् न्यं वइ ।
भन्ते ! छु भगवानं न्हापां निसें चित्ते गुम्हसिनं जिथाय्
वया थथे न्यनी, वं थथे न्यनेवं जि थथे लिसः बी धका
विचाः याना तइगु ला ?’

‘अथेसा राजकुमार ! जि छंके हे न्यने—गथे
छंगु विचारं ठीक खन, अथे उक्रीया लिसः व्यु ।
‘राजकुमार ! छु छ रथया अंग-प्रत्यङ्ग ज्ञाने चतुर
जू ला ?’

‘जू, भन्ते ।’

‘राजकुमार ! अथेसा सुनानं छंथाय् वया रथया
विषये न्यनी बले छु छं न्हापां निसें सुनां जिथाय् वया
थथे न्यनी, वं थथे न्यनेवं जि थथे लिसः बी धका मने
विचाः याना तयेगु ला ? अथवा ई त्येव थ्व धायेगु ।’

‘भन्ते, जि रथिक खः । जि रथया अंग-
प्रत्यंगया प्रसिद्धम्ह चतुर खः ! रथया फुक अंग-
प्रत्यंगया ज्ञान जिके दु । उकिं उगु हे क्षणे जि
थथे धायेगु ।’

‘राजकुमार ! अथे हे । गुपिं क्षत्रिय-पण्डित, ब्राह्मण-
पण्डित, श्रमण-पण्डितपिसं प्रश्न ठीक याना तथागतया-
थाय् वया न्यं वइ । तथागतं अबले हे प्रश्नया
लिसः बी । व गथे ? राजकुमार ! तथागतं मनया
विषये बांलाक स्यू । सुनां थ्व बांलाक स्यू, वं उगु
हे क्षणे प्रश्नया उत्तर बी ।’ थथे धायेवं अभय
राजकुमारं भगवानयात थथे विन्ति यात—

‘आश्चर्य भन्ते ! अद्भुत भन्ते !....थनि निसें
भगवान बुद्धं जित अंजलि-बद्ध शरणागत उपासक
धका धारण याना विज्याहुं ।’

—मज्झिम-निकायं

मचानायः—

—श्री उपेन्द्र बहादुर 'साकार'

(२)

म्हिते वःपि दमुली क्वे दु
अयसां मेपि मज्यू हं थां वे
आशां भतिचा पुलुक्क स्वःसां
तंमो ख्वालं काइगु सात्तु

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

(३)

मंका दमुली म्हिते वःपि
मस्त क्वे च्वना सकलें हाःसा
कथि छपु लहातं हितुमतु हीका
मस्त मयःपि ख्याना छःगु

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

(४)

यःपि थकया मयःम्ह क्वछ्या
गुबलें मेपि हानं मुंका

प्यप्पां च्वीका दमुली मस्त

गय् मफया गुलि धेधे च्वीक

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

(५)

मस्त सु नं अन म्हितः मवःसा
छेँ छेँ पट्टि सःतक्च छइगु
'शःम्हय् गय्के मफु जि' धाःम्ह
जुल कि अनं तुं लित तुं छःगु

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

(६)

क्वेँ वांछय्थेँ छुं वां छःगु
कलःखिचार्थेँ मेपि याःगु
सकलें म्हितेगु मंकाः दमुली
थः यो योथेँ थः जक म्हितुगु

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

(१)

मस्त छ्वालं हय् हय् भुंका

योपि ज्यूपि थःथाय् सःता

भाय् स्यूपि छयँ-खिचार्थेँ याना

नायः थःमं थःतुं ल्यःगु

स्व मचानायः दमुली म्हितुगु !

ज्ञानया उद्देश्य व्यक्तित्वया पूर्ण विकास खः । थ्व व्यक्तित्वया पूर्ण विकास अबले हे जुइ, गबले मनूतयूके सामाजिक उत्तरदायित्वया भावना उत्पन्न जुइ । छम्ह व्यक्ति थःगु स्वार्थ समाजयागु हितया निरति समभे यायेगु हे सामाजिक उत्तरदायित्वया भावना खः । मतुखं न्हागु हे ज्या-खँ जूसां समाजयागु प्रगति व हितया निरति याये माः । व्यक्ति सामाजिक प्राणि खः । उकिं समाजयागु प्रगति व उन्नती हे जक वयागु नं भलाइ जुइ । समाजया न्ह्योने व्यक्ति छुं मखु । समाजयागु रीति थिति गति आदि बांमलात धायेवं उकी च्वंपिं व्यक्तितयूगु प्रगति उन्नति छुं हे जुइ फइ मखु ।

व्यक्ति समाजया थां खः । समाज देशया थां खः । अले व्यक्तित्वया विकास हे समाजया विकास खः । समाजया विकास हे देशया विकास खः । तर विना ज्ञानं व्यक्तित्व विकास जुइ मखु । उकिं धाये फु, मानव-समाजयागु विकास ज्ञाने हे निर्भर जुइ । ज्ञानं मानव समाजे सुख शान्तिया आभास याइ हानं उन्नतिया सुअवसर नं बी । तर थ्व अबले हे जक जुइ, गबले मतुखं ज्ञानयात थःगु व्यक्तिगत स्वार्थया साधन मधाःसे समाजया हितया ज्यावः धाइ । मनूतयूसं बांलाक सीके थुइकेया लागी मनोविज्ञानया अध्ययन नं याये माः ।

व्यक्ति व्यक्ति मुना समाज बने जूगु खः । समाजे मिसा मिजं धका छुं भेदभाव मदु । समाज निर्माण-या निरति निम्हसिगुं उलि हे आवश्यकता खने दु । निम्हसिगुं उलि हे परिश्रम माः । मिजंनं कू ज्वंसा मिसां तःकू (खटांमुगः) ज्वनी । मिजंनं चा पाली, मिसां छ्याइ । मिसां छें च्वनाः छेंयागु हेर विचार व जाथुकेंथु याःसा मिजं बनेवना कमायू याना हइ । तर थौं मीगु समाजे मिसा जातिया आपाः हेःआजादी मदु । आर्थिक स्वतन्त्रता पाखे विचाः यात धाःसा

मिसाजाति बिलकुल हे पराधिनता खने दु । राजनैतिक चेतनाया अभाव ला धाये माःगु हे मखुत । अज्ञान व अविद्यां यानाः नारी स्वाधिनता पाखे वंपिं बिलकुल हे अलग जुया 'नारीको कर्म हारेको कर्म' धका शोकाश्रु हायेका थःगु जीवन बरबाद जुइका सुंक च्वने माःगु दु । थ्व फुकं सामन्ति समाजयागु परंपरा खः । समाजे थुजागु प्रकारं असमानता, अशान्ति, अवनति, कलह आदि दुगु थासेःशान्ति, प्रगति, आजादी, उन्नति आदिया विकसित अर्थात् उत्थान यानाः पृथिवीले स्वर्ग बने यायेगु ज्यायू व्यक्ति समाजयाम्ह छम्ह रक्षक व सिपाही जूगुलिं नं वं मनोविज्ञान अध्ययन यायेगु अत्यावश्यक खने दु ।

समाजे च्वंपिं व्यक्तिपिनिगु विचार भावना थुइका सद्व्यवहार याये सयेकेगु हे मनोविज्ञानया अध्ययन यायेगु खः । मनोविज्ञान मानसिक शक्ति म्हसीकेगु ज्यावः खः । थुकिं समाजे उन्नति प्रगति हयेगुली आपालं सहयोग व्यू । छायाःसा शान्ति प्रगतिया जीवन खः । मूलपु खः । गुगु थासे शान्तियागु प्रकाश दइ व थासे उन्नति प्रगति आदिया विकास जुया च्वंगु थौंयागु मानव समाजे प्रतक्ष खने दु । समाजे गबले मनूतयूसं थःगु कर्तव्य म्हसीका जि थ्वइत थुजागु रूपं व्यवहार याये माः धका वयागु मानसिक शक्ति म्हसीका ज्या खँ चले याये सइ, अले अन समाजे शान्तियागु उत्पत्ति जुइ । उकिं मनोविज्ञान समाज उत्थानया निरति गुलि तक आवश्यक खने दु थ्व च्वेयागु खँ हे बांलाक सी दु । समाजे सुं छम्ह ख्वया च्वन धाःसा व मनूयात छुं दुःख जुल धका सीकेगु मनोविज्ञान अध्ययनया फल खः । थुजागु प्रकारं मीसं मानव जातियागु सुख-दुःख, आपद-विपद आदि सीका व्यवहार याये सल धाःसा भीत छुकौया दुःख व अशान्ति जुइ ? मनो-विज्ञानया अध्ययनं जक थ्व खँ सीके फइ । चत्थे हे सुं

व्यक्तियोंके क्षमता, सहिष्णुता आदि मानवीय गुण कमि जुल धाःसां थव हे मनोविज्ञानं जक सीके फइ। हानं व कमि जूगु चीजयात नं थुकि हे जक पूर्ति याये फइ। छायाःसा मनोविज्ञान मानव जाति-यागु मन-भाव सीकेगु शास्त्र खः।

ज्ञान व मनोविज्ञाने आपालं सम्बन्ध दु। स्कूले विभिन्न प्रकारयापि मचात दये फु। मचायागु दिमाग विकास (ज्ञान विकास) क्रमशः जक जुइ। उकिं मचा-तयूगु मन-भाव सीका वयात विद्या दान याये फुसा जक विद्या दान बियागुया सार याये फइ। छायाःसा न्यादँ दुम्ह मचायात फिदँ दुम्हयात थुइका बीथें थुइ-केगु कोशिश यात धाःसा वं छुं हे थुइ मखु। अले वं आखः व्वनेगुली ध्यान बीनं थाकु चाइ। उकिं मचातयूगु मन-भाव सीका थुइगु रूपं थुइका व्यूसा जक इमिसं बालाक थुइका कोये फइ। मनोवैज्ञानिक ढंगं आखः मस्यन धाःसा व मचायागु बौद्धिक विकास जुइ मखु। विद्यो-पार्जनया उद्देश्य खः ज्ञान-विकास। उकिं भीसं अथवा मास्टरतयूसं मचातयूत आखः व्वंके बले बड़ो होश तयाः मनोवैज्ञानिक रूपं स्यने माः। सफल अध्यापक जुइत समय व मचातयूगु बौद्धिकावस्था स्वयाः विद्या-दान बीगु सीके माः। मचातयूगु मानसिकावस्था प्रति-दिन विकास जुया वइगु खः। उकिं स्कूले खास याना वर्षेणी परीक्षा कया मचातयूत क्लास (श्रेणी) चढ़े याये माःगु खः। परीक्षा मचातयूगु मानसिकावस्था विकास जू मजू सीकेगु छगू तरीका खः। शारीरिकावस्था व मानसिकावस्थाय आपालं भिन्नता दु। कारण थव अनुभव सकसिकें दु, गुम्हं मचा १०।१२ दँ दुसां थःगु बुद्धि छुं ज्या-खँ याये मसः। गुम्हं गुम्हं ला.प्यदँ न्यादँ जक दुम्ह जूसां बुद्धि खूब तीक्ष्णपि दु। थव खः शारी-रिकावस्था व मानसिकावस्थाया भिन्नता। शारीरिका-वस्था बाहिरी उमेर खः। मानसिकावस्था भित्री उमेर।

उकिं बाहिरी उमेर कम जूसां मनू विद्वान जुइ फु।

आपालं विद्वान व विचारकतयूगु धापू दु—विद्या व बुद्धि छगू हे खः (?)। तर थुकी नं छुं भिन्नता दु। 'विद्या' खास याना स्कूले व्वना गुरु नाप च्वना प्राप्त याये फु। तर बुद्धि जन्म जात दइगु वस्तु खः। छायाःसा भीसं सिया हे च्वनागु खः कि गुम्हं गुम्हं मनू आखः पतक हे मसःसां हिसाब किताब, न्याय अन्याय, कर्तव्याकर्तव्य आदि बालाक स्यूपि दु। गथे खास याना भीगु हे देशे गरीबी याना किसानत आपालं 'न' 'त' मस्यूपि दु। तर दुःखी जीवन बिते याना च्रंगुलिं भी सिबे नं बुद्धि इमिके आपाः दु। इमिके मोहया स्वचकं ल्याखँ स्वतकाया गुलि जाकि दइ धका न्यंसा तुरन्त प्यमनात्या दइ धका मौखिक प्रत्युत्तर बी। तर भी आई० ए०, बी० ए० थ्यंसां मौखिक लिसः बीत अकमके जुयाः कापी हिसाब याये माली। थव हे खः विद्या व बुद्धिया फरक। भीके विद्या दु तर बुद्धि तीक्ष्ण मजू। उकिं आखः मस्यनेवं जक मूर्ख जुइ धायेगु, आखः स्यनेवं हे विद्वान जुइ धायेगु नं छगू हिसी दुगु वा बुद्धिमानपित लवःगु खँ मखु। मनूत बुद्धिं यानाः आखः मसःसां विद्वान (ज्ञान दुपि) जुइ फु।

ज्ञान व मनोविज्ञाने गुलि सम्बन्ध दु, थव खँ आपाः मस्यूसां भति भति ला भीसं सिल हे धाये माः। खास याना थौंयागु युगे ज्ञान व मनोविज्ञानयागु स्थान आपाः हे च्वे थ्यं। उकिं भीसं मानव समाजया प्रगति उन्नतिया निरति विद्यायागु साथ साथे मनोविज्ञानया अध्ययन नं याये माः। विद्यां जक समाज उन्नति प्रगति जुइ मखु। छायाःसा मनोविज्ञान मानवसमाज-यागु स्यः खः, विद्या [क्वे] खः। अर्थात् विद्यां हे ज्ञानया हासिल जू वइगु खः। स्यः मदयेका क्वे दइ मखु, क्वे मदयेका स्यः दइ मखु। अस्तु !

[थव निबन्ध विद्यार्थी संघपाखें आयोजित जूगु मार्ग ६ गते ०१० सालया साहित्य सम्मेलने व्वना न्यंकूगु खः—सं०]

“हाडिका”

स्वसापासा

१०७०

—श्री स्वयम्भूलाल श्रेष्ठ

हरे भगवान ! गुलि हैरान यानागु छं जित ।

बाच्छि बाच्छि दये धुंकल ज्या माला जुयागु, लूगु मखु । थपायधंगु देशे ज्या हे मडु ला ? धिक्कार !”
स्यामसुन्दर थःगु कोठाय् च्वना बिचाः यानाच्वन !

हाडि” हाडि” श्रीमतौ बजि ज्वना कोठाय् दुहां-
बल—हाडिका वःगुलि बजि फुक्कं बै वात ।

छु ताल याम्ह मिसा ल्या ! छु यानागु थव ! छंत
गुलि धाये धुन हाडि याये मत्य धका । माने जूगु हे
मखु ।—तँ म्वया स्यामं धाल । राधां न्वंनि मवाःसे वाःगु
बजि वया काल । मेगु बजि कया हये धका लिहां वन ।

छु धाये गन्याम्ह मिसा चूलाः वःगु जित । थव
संसारे मेपिं मिस्त हे मडु ला ! व्वां मेपिं मिस्त मखन
ला थुजाम्ह भौ हयेत । छुं भचा धका ढंग दुगु मखु ।
लाख धाये धुन का जिथाय् न्ह्यःने हाडिका तये मत्य
धका । माने हे जूगु मखु । थव हे हाडिकानं याना ला
थौं तक अगुभ जुया ज्या मदया च्वन । स्याम-
सुन्दर याकःचिया पुतुपुतुं हालाच्वन । कलाम्हेसिनं
बजि ज्वना बल । बजि न्ह्यःने तया बिल । थः नं
न्ह्यःनेतुं फेतुत । गवेत तक निम्हं सुंक च्वन । लिपा
राधां उगु निस्तब्धतायात भंग याना न्यन—

‘थौं नं छुं ज्या मलू ला ?’

‘भुत्रया लुइ ला ! छेँ पिहां वने त्यना बले लाक हे
थःम्हं हाडिका तया ।’—तँ म्वया धाल ।

—‘जि हाडिका तयां छित छु जुल ? हाडिका तयां
ज्या मलुइ माःगु दु ला ? जिगु हाडिका लिसे छिगु
ज्याया छु सम्बन्ध !’

—‘ज्या याके वीगु इच्छा दःसा आवंनिसें हाडिका
तये मत्य विन्ती ! गुबले तक उखे थुखे थिका नया
च्वनेगु ? छेँ भचा भचा दुगु नं फुइ धुंकल ।’

—‘छि हे स्यूका व खँ ला ! जित छु वास्ता ?

‘हाडिका’]

—‘जित छु वास्ता ! हरे भगवान गुजाम्ह मिसा
लाः वःगु जित । जिके कुबेरया दुकू दु धका ला छंत
सुंक तया नका तयेत । ज्या या हुं छं नं । अले सीका ।’

—‘नके मफुमेसिया छाया व्याहा याये माल । जि
नये मखना छंथाय् वयागु ला ! जि थौं हे थःछेँ वने ।
च्वना च्वं याकःचा । हाडिका तः वइपिं नं सुं दइ
मखु । मज्जां च्वं ।’

कला तमोगु खना स्यामसुन्दरं हेका धाल—
‘धाःसा तँ चाल ! जि ला खःगु हे खँ धया । स्वये का !
कन्हे कंसया भित्रे छम्हेसिनं ज्या चूलाका बी धाःगु
दु । हाडिका मतयां छंत छु नोकसान् ?’

—‘हाडिका धइगु नं रोके याये फइगु खःला !
ब्रम्हा, विष्णु हे वःसां फइ मखु । प्याखँ हुले मसःमेसिया
दभू माथं मवं धाःगुथेँ ! थः ज्या मसः जुइ, अले ज्या
सुनां बी !’

—‘ऐसा छ हिन्दू हे मखुका ! हिन्दू खः धइगुसा
हाडिका वइगु, पिहां वने बले मभि धका शास्त्र पुराणे
च्वया तःगुःदु । हाडिका तत्तले जिगु ज्या सफठ जुइ
मखु ।’

—‘का, का, आवंनिसें हाडिका तये मखु । स्वयेका,
छि ज्या लुइका वइगु !’

x x x

राधां धाथेँ थःगु प्रतिज्ञा पूरा यात । छको हे
भातम्हसिनं तायेक हाडिका मतः । कन्हे खुन्दु सुथे नौ
बजेती स्यामसुन्दर जा-जि नया पिहां वन । थौं व साप
हे खुशी । वया कलातं थौं हाडिका मतः । जरूर ज्या
दइ धइगु वयाके विश्वास दु । खुशी जुजुं व छेँ पिहां
वन । लवखां पिहां जक वन जःपाखेँ छम्ह मिसा
फुसुलुगु घः व्यकुं च्याना हिटी लः फयेत बल । स्याम-
सुन्दरयागु ख्वाः खुशुक मिन । कलातं हाडिका मतः

धका खुशी जुजूं वयां थ्व अलिङ्गनम्ह मिसां फुसुलुगु घःका क्यंगु !

बहनी स्यामसुन्दर न्हिन्हि थें खाः 'ख्यूंक' तथा छें लिहावल । वयागु खाःयागु भावं हे ज्या मलुल धका कलाम्हेसिनं सीका काल । वं व्यंग पूर्वक न्यन— 'आः धयादिसँ छि—जि हाङ्गिका तथा हे छित ज्या मलूगु ला ? आः नं जित दोष विया दी तिति ला ?'

—'छं ला जित एकदम मूर्ख हे सम्भे जुयाच्वन । सत्य सत्य, छें पिहां वना बले फुसुलुगु घः घोमदुगु जूसा थौं जरुर् ज्या दइगु । छथाय् वना, नकतिनि छम्हेसित भर्ना याये धुन धका धाल । व अलिङ्गनम्ह मिसां याना । तं पिहां वः स्वये बले सँ ज्वना लुइमासे वःगु, तर तँयात शान्त याना ।'

—'बिन्ती, छें जि नाप ल्वायेथे पिने करपिलिसे खाना दी मत्य । जि का सहयाना च्वना, करपिसं सहयाइ ला ?'

—'राधा, छंत गथे थुइके ? जिगु थासे छ जूगु जूसा थुइगु । थौं वनाथाय् ज्या दुगु जूसा विराट-नगर वने दइगु । विराटनगरया नां ला छं न्यंगु हे दइ । अन कापः थाइगु, बोरा थाइगु, सलाई दये-कौगु अने अनेगु कल कारखाना दु । गुलि न्हाइपु जुइ अन । बाराह क्षेत्र नं अनं सःती । मेला बले स्वः वने दइगु । मोटरे च्वना विदा बले धरानयागु हवा नः वने दइगु । फुसुलुगु चलं याना दको सपना चूर्ण जुल ।'

—'छि हाङ्गिका, फुसुलुगु घःया प्रभावया उपरे आपाः विश्वास याना च्वना दिल । थ्व फुकक अन्धविश्वास खः । बी० ए० पास जुइ धुंकासां अन्धविश्वासी तिति छि !'

× × ×

छन्हु निमतितू कोठाय् च्वना च्वं बले डाकवाला वयाः पौछपौ बी हल । काचाकाचां प्वला स्वत । व चिठी मोरंग राइस मीलया मालिकं च्वया हःगु खः । विराट-नगरे वनेगु ज्या छगू दु नापला वा धका धया हःगु । व खुशी जुल । लंलि फिना कसे जुल । उखुन्हु छें व पिने नं छुं अशुभ मजू । शहरे न्हुगु सडके थ्यन । छें थाहां वने धका ल्वखां जक दुहां वन—वं खन—ज्यापु छम्ह लः काःवनेत कुहां वया च्वंगु । भचा मन खुशुं च्वन । तर धायेव हे मन चःकंका मने मने धाल—छें थ्यने हे धुंकल, ल्याः मदुका । वं न्यन—साहु दी ला ? 'दी भासं'—ज्यापु लिंसः बिल ।

नमस्कार ! छि जित सःता दिया ला ?—स्याम-सुन्दरं नम्रतापूर्वक न्यन ।

खः दिसँ । जित विराटनगरं छगू तार बल— 'अंग्रेजी च्वना तःम्ह उखे थुखे चिठी-पत्री यायेत मनु छम्ह माल धका ।' उकिं छित सःतागु । थनिं निसें छि भर्ना पूरा खँ ल्हाये मलावं साहुया न्हाय फुले जुल । वेकःनं पाकेटं रुमाल पिकया न्हासे त्वपुल । अले कोठा हे थ्वेक बल....."हाङ्गि" ।

गुम्हसिनं मनूतयत् छपु सूत्रे माः हनी, थःगु सिद्धान्तया
निंति आत्मत्याग याये फइ, केवल व हे धाथेंयाम्ह कला-
कार खः । कलाकार जुइत कला-प्रेम मखु, मानव-प्रेम कारण
जुइ माः । केवल वं हे यथार्थे छुं याना क्यने फइ, गुम्हसिके
थुजागु प्रेम दु ।

—टालसटाय

श्रीगु भायया प्रगतिया खँय

—श्री सूर्यबहादुर पिवा

[प्रस्तुत रचना भीगु भाषाय् थौं कन्है विभिन्न रूप दइवं वइ च्वंगुया छगू नमूना खः । थौं छगू पत्रिकाया व्याकरण पद्धति नाप मेगु पद्धति मिले मज्जु जक मखु, कन्है लेखकया व्याकरण पद्धति मेम्हसिगु पद्धती हे पाना वइ च्वंगु दु । चाहे उकी यक हे तथ्य दयेमा । थव भाषाया शुद्धाशुद्ध विषययागु रचना जुया गथे खः अथे हे थन द्वापे याना बिया । 'पिवा' भाजुयागु थव विचारे वा खँ गुलि तथ्य दु, गुलि बांला, थव स्वयेगु ज्या पाठकपित हे तोता बिया ।] —सं०

थौं कन्हय् छंत पौ च्वय मरुयागु आपा हे दत । च्वय धायगु — लो जक मनिगु । कारण थव हे जुया बिल—जूखँ छं मदुगु जुल । तर थौं वया लिलाना बिउगु मखुसां थव पत्र च्वया हया च्वना । थुलि हे जक खः कि छंगु उखुनुयागु न्ह्यसः साप हे सामयिक जुया च्वंगु जुल, र उकियागु लिसः थमं खना थें मथां च्वया छयगुलि छंगु दिलयात शान्ति बिहगु जुल ।

छं थःगु पत्रय् न्यना तःगु जुया च्वन—गुगु गति-पति भीगु भाषा-नेपाल भाषाया प्रगति व प्रचार जुसे बना च्वना बिउगु दु, र खास याना नेपाल भाषाया ख्वापा गथे च्वनां वंगु दु, नापं बिय मा खः भीसं गुगु वास्तविक रूप । ख ला थव विषय तःचो, उकिं थुकिया लिसः जि थजाम्हस्यां बिया च्वनेगु ठीक नःगु खँ मखु, गन कि तः तः धंपि भाषा वेत्ता तयसं जक धाय फइगु खँ खः ! अथेसां उकिया हे लिसः बिया च्वना धाय माल, छायकि छंत जि न्ह्यागु खँया नं थमं सिया थें शंका समाधान यासे लिसः च्वयां च्वने धका वचन बिया तयागु जुल । उलि जक नं मखुत, छं जित बो बिउसां यो, छं जित न्ह्यागु धासां यो ।

न्ह्यागु खँया नं निरूपण मानय् याय-मयायगु मनू-मात्र यात हक दयमाः, छायकि वयाके ज्ञान दु, र अले विज्ञान दु । उकिं थव छंत जि गुगु लिसः च्वया च्वना, व छं मानय् याय नं फु, मानय् मयाय नं फु ।

न्हागु भाषा नं आपा तालं लहाः धायवं च्वयगु भाषा नं अथें याय येंके मजिउ । थव खँय् थौं कन्हय् भी

नेपाल भाषाया साहित्यिक महारथी तयसं दुथ्यंक थुयका काय धुंकुगु थें जित नं मच्चंनि । ह्याउं च्वमि (न्हूच्वमि) त ला अमिसं च्व थें च्वइपिं हे जुल । शायद छंत नं थव खँय् थथेहे च्वन खइ । थुकिया प्रमाण छंगु प्रश्नं हे धागु दु । ख, थौं भीगु भाषाय् नं आपा मखुसां गुलि पत्रिकात दया बिय धुंकल उलियात म्होचा ला ई स्वया धाय मजिल । तर उगु पत्र-पत्रिकातय् थ थःगु हे भिन्नै व्याकरण थें दया बिउगु दु । थव अतिकं दुखया खँ खः । कतः पित भीसं थःपिनिगु मनो भावना लंकेगु ज्या खः । छु आ भीगु ख्वपं नं छगू पत्रिका पिहां वल धासा उकिइ ख्वपभाय हे यायगु ला ? थव मजिउ । थथे भीसं गुबलेसं याय धाय मजिउ । थौं वया ख्वपयत यलयूत, व यँमितय लहायगु भाय पाना बिउगु दु । अथें तुं छुं नं छुं भौं मिभाय सँकोमि भाय, केपूमि भाय, पाल्पामि भाय, तानसेनमि भाय, धनकुटामि भाय आदि । जब भीगु भाषां साहित्य च्वयगु लुप्त जुल, च्वनेगु म्हो जुजुं वन, नापं भी थःथवय् सम्पर्कया कमी ववं यात, उथाय् तिनि भीगु भासं अनेक रूप काः वःगु खनेदु, गुकिया प्रमाण न्हापा व हे छगू बखतय् च्वःगु सफू थौं कन्हय् यक्री हे तापागु थासय् प्राप्त जुउसां अमिगु भाषा-व्याकरण व हे छता खने दु । तर थौं ख्वप, व ठिमि-गुलिंचा नं मपासां अनयागु भाय गाक हे पाः । थव थथे खःसां आः भीसं छगू हे तालं च्वयगु-यात समर्थन याना च्वच्चं येंकल, र च्वच्चं येंकल धासा तिनि छुं लिपा नेपाल भाषा छगू तालं हानं लहायगु नं जुउ वइतिनि । थुकिइ पक्का खना का । थव छता छं

१ याकनं ।

गुबलेसं लोलमंके मते कि जब तक नेपाल भाषा फुकं थें थासय् यांपिसं (छम्ह निम्ह स्यां जुउसां) च्वयगु याय ह्य धुकिइ मखुनि, अनतक यात नेपाल भाषायागु व्याकरण निर्णय यायत भचा ज्या छिनि मखुनि । गन-यागु गुगु शब्द रूप शुद्ध खः, र गुगु रूपयात शुद्ध याःसा माधुर्यता नं बिइ उगुयात मानय् याना बियमाः । थुगु खँ फुकंस्यां वायका स्वत धासा तिनि नकतिनिया खँ मखः वइ । छायकि गनयागु शब्द शुद्ध खः, व ला भीसं न्हाथाय च्वंपिसं नं मानय् यायमा, गथे कि 'सुनां' अशुद्ध खः, व 'सुनं' शुद्ध खः । थथे खःसां थौं 'सुनां' यात शुद्ध मानय् याना च्वच्चंवगु जक खने दु । सुं छम्ह च्वमि 'सुनं' च्वल धासा उम्हस्यात सुं छम्ह गामा, या खवपय् धका भापा काय धुंकिइ । नापं उकिया अशुद्ध धका याउँका म्हुटू पिकाय नं धुंकिइ । धाय हे धुन, 'सुनं' शुद्ध खः । छायकि 'सु' स 'नं' प्रत्यय च्वं वया 'सुनं' रूप खडा जुउ वःगु खः, र 'सु' स 'नां' च्वं वया 'सुनां' जुया बिउगु मखु । यदि 'नां' हे प्रत्यय खःसा 'दाइनं' मधाय माःगु, 'दाइनां' धायमागु—अथें तुं 'रामनां, रेडियोनां !'.....इत्यादि । मखु, 'सुनं' धका गनं उच्चारण जुउगु खने मदया च्वंगु जुउसा 'सुनां' यात अपवाद स्वरूप दः वया च्वंगु धाय जिइगु खः । 'सुनां' यक्कोस्यां लहागु खनेदु धायधासा भन 'सुनं' उकिया सिकं आपास्यां धाः । उकि 'सुनां' यात मानय् याय येकेगु जबर्जस्ती खने द वइ धाय जिल । थथेतुं काया ('कया' मखु); धाया ('धया' मखु) सुयागु ('स्वैगु' मखु); स्वयागु ('स्वैगु' मखु); जि सिया ('जि सिउ' मखु) ।*

थ्व जुल प्रत्यय तँवइ बलय्स्यागु खँ । छुट्टै शब्द यागु नं खँ दःनि, गुकिइ गुगु रूपयात मानय् यासा

उत्तम जुइ धायागु खँ धायमाला बिय यो—गथे 'हाँसं',

*गनं-गनं निगू रूपयात शुद्ध मानय् याना तययो । गथे-कि—'दः' नं शुद्ध खः, 'दु' नं शुद्ध खः ।

व 'हाँसं' । थुकिस 'हाँसं' यात शुद्ध मानय् याय माला च्वंगु दु, गुगु यँ देशय् जक धागु उप्पो ताय दु । (हँय् धाय बलय् माधुर्यता नं पिहां वः । थथें तुं धँय् (धाय); कँय् (काँय्) अथेसां थथे मानय् यायमाः धका धाय माल छाय ? 'हँय्' 'हँस' संस्कृत शब्द दः वया नं च्वंगु खने दु । तर थौं कन्हय् मेमेथासय् च्वंपिसं (यँय्, व यलय् च्वंपिसं बाहेक) च्वइ बलय् जुल, व धाइ बलय् जुल—'हाँय्' धागु हे न्यने दु, 'हँय्' मधाः । थुथाय 'हँय्' धाइपिसं 'हाँय्' धालधायवं तःचकं गिजय् याना च्वंगु दु, गुकि याना 'हाँय्' धाइपिसं नेपालभाषा लाजं देशय् दुने ल्हाय, व च्वय खनाग्याग्यां च्वंगु, व वःगु स्पष्ट प्रमाण दु । थथे भीसं याय मजिउ । थःगु स्थानीय भाय वइ । छाय मवइ ? गुगु स्वाभाविक खँ खः उगु हटय् यायत थाकु, थ्व फुकं स्या थुयमागु खँ खः । तर हटय् यायगु प्रयत्न ला जुयां च्वने हे माः । सु सुं व्यक्तितय म्हुटू धागु न्यने दु—नेपात मेस्या ला नइपि जुउगुलिं अमिसं 'टाढा' मधासे 'ताधा' धाइ । थ्वयकः पिसं नेपाल भाषाय् दन्त्य जकया उच्चारण दु, मूर्द्धन्य ला लिपातिनि उगु भाषाय् दः वःगु खः धायागु मथुल; जबकि थ्व भासं संस्कृत भाय नापं गहन सम्बन्ध तःवल । संय्तयसं 'घर' म धासे 'घार' धाइ, छायकि अमिसं 'का, खा, गा, घा, डा' धका मचा बलय् स्यना तःगु, व व्वना तःगु जुइ । छगू भाषाभाषीयात मेपिनिगु भाय उलि हे सः मिलय् याना ल्हाय थाकुइ । थ्व छगू स्वाभाविक खँ खः । वरू च्वय धाःसा प्रयत्न, घ अभ्यासया प्रतापं फइ । थ्व खँ हे मखुत । 'हाँय्' धालधका गिजय् यायगु तोते माः, नापं 'सुनां' मच्चसे 'सुनं' च्व-च्वं यंकेमाः । थुबलय् तिनि कीगु भाषाया प्रगति, व (उखे १०७ पृष्ठे)

१ यदि छगू शब्दया रूप भापा हे पाना नं हया च्वंगु खने दत धासा उजोगु यात निर्ता स्वतां रूप ठीक धायवं वं यायगु यायमाः ।

वसंतया निपु म्ये

श्रामणेर सुदर्शन

छपु

मृतप्रायः याःगुलिं लता तुषारं
स्वाःगु थरं निखिल संसार
नम-नगु नं जुयाः निरादर
स्वःगु वेका अश्रु भर भर
पुकार याःसां जुया निराधार
महाःगु कोकिल नं निरन्तर ।
वीगु इच्छा याना, सुख अनन्त
वया चनागु ला, ऋतु वसन्त ?

श्रीपद्ममी' ७४

निपु

तरुइ तरुणाई हइ अंकूरं
क्वेया लता-तृणं च्वेया अंबर
नील रंगं बांलाइ, धरणीधर,
गिरि च्चकां हाइ निर्मल निर्कर
हाः वै कोकिल अले म्ये मधुर
ऋतु-समरे वृगुलिं शिशिर ।
नव ध्वजा छंगु, च्वेमा फररर
प्रिय याः लिसे ज्वीमा प्रियवर !

[१०६ पृष्ठया ल्यं]

प्रचारया खः खँलाय् लात धाय जिइ^२ । नत्र.....।
भाय वःसां आःला भी थाय् ख्वपयूतयसं नं कलम
न्याकिइ धायागु आश काया हय धुन, जब छं हे थथे
थगुभासं चिट्टी च्वयगु यागु खने दया वल ।

‘महादेवनं जुलसां थथे आझा दयका विज्याकगु
जुलम्’ थुगु वाक्य रचनाया काल फुना ‘जिगु धासुया
तात्पर्य थ्व खः कि वं अथे याय मजिउगु खः’ थुगु
ढंगयागु वाक्यया कोलं भीगु भाषाय् प्रवेश याना च्वंगु
दु, गुगु ढंगं वाक्य दयकेगु न्हापा (छुं न्हापा नं)
प्रचलन खने मरु । उकिं ‘मथां’ ‘थथे’ ‘याकनं’ ‘ननानं’,
‘तुरुन्त’, ‘भट्ट’ ‘शीघ्र’ आदि पर्यायवाची शब्दतयूत थाय
बिया च्वच्चं यंके बलय् थौंया नेपाल भाषां छुं मेगु
रूप काइ । नापं जःला खःला भाय नापं गुलि भीगु

२ ह्रस्व दीर्घया खँ क्यनेगु थ्व च्वखँया दृष्टिकोण मखु ।

उधाय् भायया रूप नं पाइ मखु ।

भाषां सम्पर्क तइ उलि भीगु भाषां व्यापकता काइ,
उकिं थुखे पाखे नं भी नेपाल भाषाया साहित्यिक महा-
रथी तयसं मिखा च्वय माला च्वंगु दु । नां अंसारं
गन तक फइ अन तक नेपाल भाषाया दुने थथे जःला
खःला भायतयगु शब्दयात दुथ्याके हयगु बांला खने
दःवः, जबकि फुकस्यां थ्वयात थः थना । भाषाया रूप
हिलि, उकिं थःगु भासं मेगु भचापाक रूप काकां
यंकल धका कपा स्याकेगु सुयातं मलयः । बरु थ्व खःकि
थःगु हे निजी शब्द छगू छगू ला मन तक फइ अन तक
दयका तयगु हे उचित खने दु ।

पत्र ताहात । उकिं थनं हे पौ सिधयके स्यना । उकिं
नेपाल भाषाया प्रगति व प्रचारया खँय् यक्को हे ज्या
वाकि दनिगु जुल । थुइकि थ्व । भाय धायागु हिलि
धायवं तुं थौं थें मनमानी च्वयेगु याये गुबलेसं मजिउ ।
बस ।

पुण्यवान इयागु

—श्री रूपरत्न शास्त्र

जि नं कहानीकार धायेके मास्ते मवःगु मखु, अवश्य वः। तर कहानी चयेगु दु विषये ? खतु जि जिमि माया प्वाथं पिहां वसें निसें थौं तक अनेक ताल-यापिं मनूत थव मिखां स्वये धुन। कैर्यो मनूत म्हस्यू। अबुया थः, माया थः यानाः काय्चा, भिचा, केहेँचा, पाजु, जिचा पाजु, पौसा तता, सद्ये तताया भातखलः, केहेँया भातपिनि तःजानखलः, किजाया ससःखलः, थः हे ससःखलः, थव फुकं थः हे ला खःनि ! पासापिं, भाईपिं ला अलग हे दनि। नां च्वयां सुयागुनि च्वये ?

एनं गुलिं नां ला थुजागु दु—वयागु व नां ख्वाः वा चाला-बाला नाप भ्याः हे सम्बन्ध मदु। जिम्ह छम्ह भिचा दु—बुद्धिराज, ध्वादःले हत्तम्ह ! 'चमेली' धयाम्ह जिमि तरमाया ल्यासिम्ह म्हाय् दु, तर बामलाना ल्हाः व हे मदइ च्वन। मेगु छु खँ ? जिमि कलाः सःत वइम्ह च्योया नां हे धनवीर ! थव विचाः याये बले भयापुचित नां छुना तःगु ला ल्वःहे धाये माः।

सँ भयापा भयापा। म्ह चीधिकः। न्हेपंलाबा लाबा। न्हिपँ चाःतू। खर ! धायेव थबक् दना क्यने सः हँ ! नकेव दं थःगु म्ह थुजागु कला पूर्ण हंगं संकी कि वाह ! वाह !! छिगु व जिगु म्हुतुसी भच्चा हास्य रेखा च्वा हे च्वाइगु।

न्हुन्हुं विचाः यायां चाछू वना। चिकुला जूसां गुल्लुबन्दि न्यया छ्वा चाछू वनेगु जिगु चाला ! आखिर ल्याय्म्ह हे मखु ला ? ल्याय्म्ह बले हे प्रदर्शनात्मक प्रवृत्ति थुलि तेज मजूसा छु अंगं गलितं गलितं शिथिलम् अवस्थाय जुइ ला ? चाछू वने बले भयापुचा बरोबर नाप लाः। थौं नं नाप लात। नापं भयापुं चाहीके हःम्ह सेंचा नं। तर गबले न्वं तुइ

मनं। गबले भयापु न्हापा न्हापा, गबले सेंचा। थौं भयापुचा हे न्हापा न्हापा। लय् लय् ताःगुलिं तुति बेँ मचू। जि सरासर वना। छको लिफः स्वये मास्ते वल—अयूक स्वयां निम्हसिगु निगू अभिनय ! भया-पुचिया च्व फानाच्वन। सेंचा पिया जक मच्चं, स्वया, नं च्वन—मानो मनं मनं याकनं फा नं धयाच्वं थें च्वं।

चाहिला लिहां वया। उखुनु हे बहनी जि भयापु-चिया छँ वना। स्वाने वापु जक छु गये धुन जुइ भयापुचां 'वये मत्य' धया हल। जि अरे बाबा छ भयापुचा ला खःनि धका मती तया हानं छत्वाथः गयां ला—'सुउउउ' धका भोके जुया न्यन। सः नं सः ला ! न्हेपँया पिली हे गुइथे च्वं। धात्थे 'न्होने' शंख पू ल्यूनें च्वाम्बः गाः' धका क्वाः दयेकूम्हं इमिगु थव जातीय गुण स्वयाः हे दयेकूगु खः ला ! छित नं अनु-भव जू हे जुइ माः—गनं गनं स्वयाः वा ज्याय् वना लिहां वये बले गल्ली वा लाछी पिया च्वंपिसं छिके नं थथे न्यं हे जुइ। जित मद्येकूसे धया दिसँ, अबले छिगु गनं गनं निसेँ स्वाना हयागु कल्पना-सूत्र चःबू ला कि मवू ? जिं ला बाजि तया धाये छाः चाहे छि प्रोफेसर साहब हे थजु इमिसं थव प्रश्न याइ बले अकमके जुयाः लिसः काच्चाक बी मफइगु ला छु खँ, विचाः नापं तना वनीगु। जित नं अथे हे जुल। तर अयूनं जि छपला पलाः ग्याग्यां जूसां च्वे तया। वस्, अले छु मानि ? स्वाने दुरूरू' सिधः नापं ज्वना क्वाहां वल। जि स्वाने फुसे तप्प दिना। नुगः धुकु धुकु सन। म्हुतुं सः छुं पिहां मवल। अले ला जित ईश्वर सर्वव्यापक धाइगु नं पत्याः मजूगु। अरे भाई, नुगले ईश्वर दुसा जि छाया भयापु खना ग्याःगु ? कि ईश्वर हे भयापु खना ग्याः ला कि ? अंते जि हे क्वमुलु जुया वा

जिगु गुगले ईश्वर दुसा व हे ग्याना वयागु नां
काये हे माल—'भया.....पु !'

बस, साहब, अले व चुप्प जुल । अबले तक कमला
नं कुने ध्यंकः बल । कमलां 'हे भयागु !' वका नायुगु
सलं धया कोठाय दुहाँ वन । अले भयापुचा नं जित
तोता कोठाय वन । मस्यू छायथे !

अले जि नं लाकां तोता । अबले हे संकल्प नं
याना—'यदि जि मनोविज्ञान शास्त्रया अध्ययन याःसा
दके न्हापां थव विषये निं अध्ययन याये ।' अनं
कोठाय दुने ध्यन । जि ला दंग हे मजूसें चवने मफुत ।
जि थौं तिनि सिल भयापुचिया थः मालिक नाप गुलि
निकट सम्बन्ध दु । तर तँ नं पिहाँ मवःगु मखु । छाय-
धाःसा वं जित न्हाचः भूलं बोव्यूगुया क्षमा प्रार्थना
वा स्वागत मयाः । अःखः मिखां हे छको सिबाय निको
मस्वः । मुले भोसूमह सुत्तं । सेंचा जक सुखू कुने च्वना
बमां थना च्वंम्ह अफ कुने वना बिल ।

बमां तये धुंका सेंचां साहुयात बिल । न्हापां ला
ह्वा चिलं जिपाखे संकेत याना च्वंगु खः । जि नं भपि
भपि धया वेकःयात हे न्हापां बमां त्वंके बिया । जिमि
खँशुरू जुल । सेंचा पिहाँ वन । पिनें अबले हे 'भयापु'
धाःगु सः बल । बस, सलं जिगु न्हेपने गँयाथे' ताहाः
मजूसं राग ला कया हे च्वनतिनि भयापुचा पिने ध्यने
धुंकल । वाह रे कर्तव्यपरायण पुण्यवान भयापु !

+ + + +
म्हगः लिबाक घनागुलि थौं दना बले नं लिबात ।
खतु हिसाब याना स्वःसा घनागु गा हे मगाःनि ।
बहनी गुता थाइ बले घनाः खुता थाइ बले दनेम्ह, म्हगः
किनिता थाः बले घसेलि थौं गुता थाइ बले दनेगु
धइगु ला तःप्यंगु हे हिसाब खः । यदि थुलि कालकुल
सः मदुसा धात्थे हानं बाघौति ला अवश्य घने दनिगु ।
तर कालकुल सलं थना हे बिल । भयापुचिया मालिकनी-
नं धयाच्वन—'थव अलद्धिनम्ह व हे मिसाया ज्या !

पुण्यवान भयागु]

म्हगः तकं छुं म्वाःम्हसित थौं का स्व, का सास्ति याःगु !

अले जि सिलखं भुना फेतुना । छ्यों भच्चा ध्यचुइका
न्यना म्हुतुं छुं धाये मास्ते नं बल । तर गधे धायेगु ?
मनं धया—'पुण्यवानतय पुण्य फुत का छु ? भयापुचिया
सुख सीगु, धया मालिकया मालिक जुइगु !' धात्थे
न्हूमह भौमचा क्व क्व छुइगु स्वः वनीथे साहुया
भयापुचा चाचातुला च्वंगु स्वः वंपि नं यक्क हे दु ।
जि जक चाहिं कोठाय लासाय हे ।

ठीक गुताः थाः बले सलमदुबगीले तयाः भयापुचित
लैने यंकल । अन मनूतय अस्पतालेथे थाय मदु मधाः
मखा जुइ ? अथवा ध्यवा लहाते फ्वचिकल नं जुइ फु ।
न्हागुसां थाय मदु धका पिया च्वने म्वाः । भयापुचा
उखुन्दु हे भर्ति जुल ।

+ + + +
धरोधर्म ! सत्य सत्य !! धाःगु थिया पाफेके छाः ।
थौं अड्डाय मन हे स्थीरं मच्चं । प्यता थायेवं छँ वया ।
त्वानाः ताहाकःगुलि अर्थे हे ततः पलागु पलाखे थौं भन
तःपलाः याना बले ला म्वालका ! छँ ध्यन । तर जिगु
न्हेपं ला भयापुचिया हाल न्यनेत उत्सुक जुयाच्वन ।
छायधाःसा मन मनं कहानी प्लाट नं ठीक याये धुन । तर
भयापुचिया बारे छुं न्यने मदु । छु याये नि छु याये ?
नकतिनि याम्ह च्वमिचा, त्वाः क्यातुतिम्ह केँमिचाथे हे
मखा ? योगु जुइमा छगू प्लाट दयेव च्वयेगु बानि ! चाहे
अनावश्यक वर्णन अप्पो जुइ माः, चाहे आवश्यक
दिगूदर्शनया लोप ! चरित्र-चित्रण, कथोपकथन, शैली,
वातावरण सृष्टि आदि ला ध्याकुनेनि ति रे ! जि नं बाखँ
च्वया । अबले हे मालिकम्हसिगु लाकां सः बल । न्हेपं
तिति स्वात । तीसकं स्वया, खः हे खः खनि ! बरु निम्ह-
सियां रूवाः रूयूँ ! तले थाहाँ वन । पलख छुं सः मदु ।
जि कलम क्वे तया न्हेपं तिस्वाका च्वना । 'गो जि याये
जिक्क ला या हे याका, सच्छि व चाःचू ला फु हे फुत ।
अयनं मज्यूगु छु याये !'—शायद कलाम्हसित धया च्वंगु
(उखे)

काम-सुतं

अनु०—भिक्षु सुबोधानन्

(धुगु सूत्रे काम-वृष्णाया दुष्परिणाम वर्णन याना तःगु शुभ ।)

कामं कामयमानस्स, तस्स चेतं समिज्झति ।

अद्धा पीतिमनो होती लद्धा मच्चो यदिच्छति ॥१॥

यदि कामनाया इच्छा याइम्हसिया उगु इच्छादि पूर्ण जुल धाःसा, उम्ह मनुष्य अवश्य प्रसन्न चित्त जुया च्वनी ॥१॥

तस्स चे कामयमानस्स, छन्दजातस्स जन्तुनो ।

ते कामा परिहायन्ति, सल्लविद्धोव रूपति ॥२॥

यदि वृष्णायागु बसे लाःगु कामना जुया च्वंपि मनूतय्गु उगु कामनादि नष्ट जुया वन धाःसा व वाणं कःम्ह मनूथे तुं दुःखित जुया च्वनी ॥२॥

यो कामे परिवज्जेति, सप्पस्सेव पदा सिरो ।

सो इमं विसत्तिकं लोके, सतो समतिवत्तति ।३॥

गुगु प्रकारं सर्पयात न्हुइत्यंगु पालि (मेथाय्) चुया बचे जुइगु खः, उगु हे प्रकारं गुम्हसिनं फुक विषययात त्याग याना छुइ, उम्ह स्मृतिमान् (व्यक्ति) थव संसारे वृष्णायाय विजय प्राप्त याना काइ ॥३॥

खेतं वत्थुं हिरड्जं वा, गवास्सं दासपोरिस्सं ।

धियो बन्धु पुथू कामे, यो नरो अनुगिज्झति ।४॥

अवलानं बलीयन्ति, महन्ते नं परिस्सया ।

ततो नं दुक्खमन्वेति, नावं भिन्नमिवोदकं ॥५॥

गुम्ह मनुष्यं बुँ, वस्तु, लुँ, वह, सा, सल, दास, स्त्री, बन्धु (इत्यादि) अनेक कामनायागु लालसा याइ, उम्हयात वासनां दबे याना तइ, वथे हे विप्र बाधादिं क्वलला (न्हुया) तइ । उथाय् (उम्ह व्यक्ति गंगाया) लखे तज्ज्यागु द्वंगार्थे तुं व दुःखे लाइ ॥४-५॥

तस्मा जन्तु सदा सतो, कामानि परिवज्जये ।

ते पहाय तरे ओघं, नावं सिञ्चित्व पारगूति ॥६॥

उकिया निंति मनूतय्सं न्हाबले स्मृतिमान् जुयाः कामयात त्याग याये माः, उकीयात त्याग यानाः जाया च्वंगु द्वंगयात खालि याना भवसागरया पार जुया हुँ ॥६॥

जुइ माः । अबले हे जिमि कलाः दुहाँ बल । तर वं छुं भुतूली मदुगु रिपोर्ट बी न्द्यः जि न्यना—'छाय् हँ इमि अपायसकं भयापुचा योगु ?' 'थःछेँ बियाहःम्ह जुया कलाम्हसिया योगु, ससलं बिया हःम्ह जुया भातम्ह-सिया, मचातय् माँ-बौयापाखे' थःलाम्ह जुया का !' बस्, गुलि तःप्यंगु लिसः थव ?

+ + + +

जिगु न्द्यपु कमजोरगु धाये ला, कथावस्तु हे बःम-लानिगु । तर कहानी अन्त याये मफु । अन्त ला म्हिग च्वयागुली दके क्वे च्वंगु हे अंत खः । तर बांला बांमला उकी आलोचक मिखां स्वह बले अति हे बांमलाइगु मज्यु । उकिं थौं नं दना भयापुचिया बाखने दत्ते जुया ।

बरोबर भयापुचिया छेँ पाखे नं मिखा वं । च्वे व्वन, क्वे स्वल ! उखे स्यात, उखे हीकल, थुखे थपे यात । अबले हे न्हेपनं ताल—'का, आः हानं माली बले सःत्यका न्हे ? छंगु कर्मे हे मदुगु छु याये ।' अय्क स्वयां सेंचा छेँ वनेत सना च्वंगु । छयली मालीकनीम्हं विदा बिया च्वंगु । वयागु ख्वाले उलि हे स्फूर्ति मदुगु खना जि ला त्वलेहे चाल—गुलि म्हिगयागु भयापुचिगु ख्वाले दु उकीसं व हे भ्वाथःगु कमीज । ह्मंगु तुपुलि । मस्यु, वयागु इस्कोटे जक गुलि भयापुं व्यूगु वरदान दुः खने मदु । पिनें ला म्ह, ख्वाः, लहा, तुति, वसः सिबाय छुं खने मदु । यदि मेगु वयागु आन्तरिक मनोवृत्तिया नं छुं चिं खने दुसा व खः—'मिखाया ख्वाबि !'

“छ छाया आमथे भुगुलं च्च च्चनागु तताजु ?-
विद्यां कोठाय दुहां वया खत्तं न्यन । रत्नदेवी न्वं
मवाः । विद्यां हानं न्यन—‘छाय्, छु जुल ?’

रत्नदेवी गाचवतं ख्ववि हुहुं हिक्हिक् ललं धया
हल—‘न्याबले व हे सः, व हे घूर्कि ! छु धइगु थ्व ?
छको मखु, निको मखु बार बार ! छन्हु मखु, निन्हु मखु
न्हिन्हि !! छु थ्व हे छेँ जक दइ ला ? जिमिथाय्
वने का । छाया अपाय्चो ? मयोसा मयो हे धाये माः
न्या मसी कँसी जुइक सास्ति याना तःगु । ...’

छिसं स्यू, जिमि थःया नामं निखलः दु । छखलः
थःछेँ, छखलः भातयागु छेँ । मचा बले कल्पनाय् हे
मलू—‘गन हानं छखलः देकः वनी ।’ मचाया मां जुइ
धुंका मस्यू—‘थःछेँ जिमि सम्बन्ध गुलि दु ?’ एनं मां-बौ
दत्तले, थः मचाखाचा आपाः मदुतले थःछेँया आपाः
अवलम्बन दु ! अले न्याबले माजुं घूर्किन्यंकी बले नं थःछेँ
छाय् लुममंकी ? दुगु थःछेँया नां छको छाया मन्यंकी ?
उर्किनारी जीवने मचा ह्येका भात लये तायेके माःथेँ थःछेँ
लये तायेका भातया छेँ च्वने माः । खतु रत्नदेवीया
थःछेँ दाजु-किजापिं जक दनि । अय् नं भिपिं कलाःपं
मलीपिं जुइव दाजु किजाया आश्रय नं दुर्बल नारी
जीवनया निंति सौभाग्य खः ।

विद्यां थुजागु छुं खँ मस्युनि । उर्कि सहज स्वभावं
न्यन—‘तताजु, छाया मांनं छुं धाल ला छंत ?—जिं धइ
बी । ख्वये मत्य, छु ख्वयेगु ?’

थुबले हे प्यदँति दुम्ह म्हाय्म्ह सुशीलाचा कोठाय्
दुहां वल । रत्नदेवी ख्वख्वं लिसः बिल—अथवा लिसः
बिल मधाःसे न्यंकल धया दीसां ज्यू—‘अरे बाबा !
जि जक छु माजुयात स्यंके धका धयाम्ह जूसा उकीया
फल जिगु कपाले ला हे लाइ, मखुसा छु खँ ल्हाइ ! उखुन्हु
मायात जि बासः तया नकल हँ ! व नं सहयाना । लिपा
हानं छिमि च्चिधिकःम्ह दाइयात नं तया नकल हँ, व नं

सहयाना । म्हिगः उत्तमचित नापं तया नकल हँ । स्व,
धाय् जिवक धाःगु ला ! का विद्या, छ हे धा—‘थ्व
मांयागु छु खँ धइगु ?’

‘जि मांयात नं गुलि धाये धुन । धाल धायेवं
अःखः न्याफा बकुला मस्युम्ह धका बो बीगु । अज्याम्ह
बुढ़ीयात सुनां न्वं वाः वनी ? बुढ़ी जुया वःलिसे मनु
धइपिं हिसि हे मदया वं का छिः ! जिं दाइयात छको
धया बी ला !’

—‘वेकःयात नं धा हे धाये ला धयागु खः । छेँ
म्वाःसां म्वाःसां छाया ल्वापु थय धका च्वना ...’ ।’

‘थाहां वये मज्युनि ला, महारानीत ?’—अबले हे
नाइसेच्वंसां खाइसे च्वंगु सलं धया विद्याया मां तले
थाहां वन । विद्या नं लुखां पिहां वन ।

रत्नदेवी न्हापां छको ग्यात । विद्या नाप खँ
ल्हाना च्वनागु ताला मताः ला धइगु शंका जुल । तर
रोषावेशे म्वायसे ताःसा धयागु खँ मने वल । खापाखिपा
ग्वया ध्याकुने लाक प्यदँति दुम्ह म्हाय् मुले तया फेतुत ।
वयागु मने वंगु, वया च्वंगु, वइगु खँ लुया च्वन । जि
जक आः छाया कम जुया च्वने ? जि मां-बौ नं छको ‘हे’
धायेका च्वने मनं । थुमिसं स्वः जित धाःगु ! आः ला
छाय् बाकि तये ? थः छेँ दाजु व किजा द हे दु । तर
अन नं गोन्हु हे सुखं च्वनी ? च्वने माः थन हे । का,
योयोगु धा, सहयाये । वं जित छु धाःगु दु धका । आः
छको सहयाये । सहयानाया सहश्र गुण । आः छको
सहयाना, धायेका स्वया नं मस्युसा जि नं सुंक च्वने
मखु ! थुलि तक जुइका नं सह हे याना । सहयाः लिसे
ला भन छयौले मुस्या सिया हल ।

सुशीलां अबले तर्क मां ख्वःगु स्वयाच्वन । वया
मने नं दुःखया धारा न्हानाच्वन । तर मांयात याःगु वा
धाःगु खँ स्त्रिका दुखी जुया मखु, केवल मांया ख्वाः
स्वया । रत्नदेवी थःमुले च्वंम्ह सुशीलायात छको प्रेमं

स्वः । तर न्हाषा लिपा प्रेम स्वःगु व आः थौं स्वःगुलौ
अन्तर दु । थःगु दुःखी भावनायात क्वत्यला न्यन—‘भी
कन्हे बाःयाके न्यना पाजुपिंथाय् वने न्है ?’

‘मां, कन्हे पाजुपिंथाय् भवे ला ?’

थ्व सरल प्रश्नं रत्नदेवीया हियूगु नुगःचु सिचुका
बिल । अले वं धाल—‘खः’

—‘शोभाचापिं नं वइ ला खः ?’

—‘तकः पाजुपिंथाय् हे वनेगु खः । शोभाचा
नं वइ ।’

सुशीलां न्यासिचाया लिसः बिल—‘दे, तकःपां
जित लाकां न्याना बी धाःगु ।’

अले रत्नदेवीं सुशीलायात न्याक्क घेपुना चुप्पा नल ।

+ + + +

सुथसिया ७ बजे जु जक जुल । सुवर्ण दुहां वल ।
सुशीला मुले तल । रत्नदेवीया काचा काचां बभां थना
बी हल । सुवर्णं बभां निसाः छु साल जुइ, ‘यो तताजु,
यो तताजु’ धाधां विद्या नं कोठाय् दुहां वल । सुवर्णं
खनेवं ‘धा न्है ?’ धया पिहां तुं वन । बभां स्वना च्वंम्ह
गजव चाल ।

रत्नदेवीया मने धाये ला मधाये, धाये ला मधाये
ला जुल । अन्ते रत्नदेवीं ताः स्वया च्वाक् धा हे धाल—
‘जि थौं जिमिथाय् वने न्है ?’

‘झाय्, छु सःतः वल ला ?’

‘सःतः वःसां वनेगु, मवःसां वनेगु !’

—‘झाय् ?’

‘.....’

‘झाय् धया हँ ?’

‘झाय् धाये, जि हे मज्यु । माजुपित् छको हे छोके
मसःम्ह, किजापित नं वासः तथा नकीम्ह । जि वन
धका तँस्वेका बी मत्य । छिगु दोष मटु । जिगु भाग्य-
या दोष । वने न्है ?’

रत्नदेवीं मुले च्वंम्ह मचा कायेत लहा यंकल ।

‘मखु मखु, धानि धा !’—मचा मज्युसे भातम्ह
रत्नदेवीया ख्वाः स्वया धाल ।

—‘प्यला प्यला, न्याला न्याला, दये धुकल न्हिन्हि व
हे घूर्कि । मांयात नं वासः तथा नकल हँ जि । छिकपिति
किजायात नं, हानं उत्तमचित्त स्मेतं जि वास तथा नका ।
जि वासः तथा नका इपिं फुक्कं ध्वगित का हला ?
मयल जि वने हे त्यल । स्वये, बिया दिसँ’
रत्नदेवीया मिखाय् ख्वबि जाल ।

‘नानीचां छु छु धाल ले ?’

‘वं ला छुं नं मधाः जिगु न्द्यःने । व हे छम्हसिनं
का त्वाः थ्वक्क नं न्याका जूगु ।’

‘हरे जि भच्चा छेँ मंत धायेवं छु छु जक.....’
धाधां दना वना माम्हसिया कोठाय् दुहां वन । रत्नदेवीं
पने त्यंगु खः, तर पने मफुत ।

‘वयात छं छु धया तथा हँ ?’—कोठाय् दुहां
वना खत्तं न्यन ।

‘छुं नं मधया छिमि कलायात । छु धाय् जी धका
बडा महारानीयात, तुति ज्वना पाउ परे जुइका जि.....’

‘छु छु धाल, छु छु धाल का । आः तँ स्वयेका इमि
थाय् वनेगु हँ ! स्वाः स्वाः मदुगु अप्पो खँ लहाना च्वनी
बुढी धइपिं । सुं क च्वना नया च्वंसा गा हे गाः । अपा-
यसवं नं’

‘कलाया खँ न्यना छु हाः वयाच्वना ? वयात म्ह-
स्यु ला छं ?’

‘बोक्सि का सु बोक्सि !’

अबले हे सुशीला च्वाय् वया अबुम्हसिगु लहा
ज्वना धाल—‘मानं वा हँ !’

मांम्ह क्व छुत । अनं बुलुगु ! मिखाय् ख्वबि वये
कल । ‘सि नं मसी याकनं जि’—थःगु ताल कालयात
सःतल । सुशीला अबुम्हसिगु पचि ज्वना मांम्हसिथाय्
साला यंकेत सनाच्वन । अबले तकं रत्नदेवीं नं तीसक
कोठाय् थ्यंकः चल । तर सुया म्हुतुं नं छुं सः पिहां
मवः । सुशीलां जक थः अबुया पचि ज्वना हे च्वन ।

दया

—लिओ टाल्स्टाय

देवी } निम्ह मिसा मचात
माया }

बूढी

[देवी व माया, निम्ह तता केहें । इमि छँया न्होने क्तामही मिहताच्चन ।]

देवी—[मायायात तमं]—मखु, अथे मखु धया । कथि लिका !

बूढी—[पिने लुखाय् थ्यमेव भुनु भुनु हाली] वया भिने मा । व धात्थे देवी हे खः । वया न्ह्याम्हसित नं दया दु । [मचातयसं मिहतेगु दिना बूढीयात स्वह]

माया—छं स्वयागु खं ल्हानागु ?

बूढी—छिमि मायागु । वया गरीब दुःखीतय्त गुलि माया दु । वं नकतिनि जित लं छपा, च्या भचा व ध्यवा निग बिल । व उखे च्वंमहथे 'छथे जाःपि गुलि गुलि का उखे थुखे जुइपि' धाइम्ह मखु । वया खिचात स्मेत थपाय्सकं मभिं का 'अहो, गय् याना बिस्यू' तिनि वया का !

देवी—व सु ले ?

बूढी—व कौया ज्यासःया न्होने च्वंमह छू ! गय्

जक मभिंम्ह । मभिं जुइ व्यु । जित दुःख बले तरे याना व्यूम्ह देवीयात छु धायेगु ? संसारे थुजापिं जक मदुसा जिपिंथे जापिनि छु यायेगु ? [खबि पिकाइ]

देवी } -खः, वयाके साप दया दु ।
माया }

बूढी—छिपिं नं तःधि जुइ बले वथे हे जु । गरीब दुःखी लवमंके मत्य । [वनी]

माया—बिचारा बूढी !

देवी—मांनं वयात छुं व्यूगुलि जि लय् ताल ।

माया—भीके जक यक्व दःसा छाय् मबीगु ? जि तःधि जुइ बले ला जिं फुकं बिया छये ।

देवी—छं फइ मखु ।

माया—छाय् मफइ ?

देवी—अले छंत छु ल्यनी ले ?

माया—जिं ला थुलि हे जक स्यू । सकसिनं सकसितं दया तःसा फुकं भिं जुइ । [मिहतेगु तौता छँ दुहां वनी । भौं क्कू कया उकी थ्व च्वया मिहचाय् तल । भौंते थथे च्वल-‘भीसं दया तये माः’]

अनु०—श्री केशरलाल

गुलाब

—कुमारी कमलेश लता

आहा मा, हुंकन क्यबे छकः स्वया दिसँ रे,
ह्या च्वंगु गुलाबया स्वांमा स्वया दिसँ रे ।
वांउसे च्वंगु हःया बिचे ह्यांउसे च्वंगु स्वान रे,
सिरि सिरि फस वया फिरि फिरि सन रे ।
मग मग वास वया क्यब भू भूः धाल रे,
भूँ भूँ हाला भम्बः वया उके बिचे जुत रे ।

थुगु स्वानं उगु स्वाने तितिं न्हया जुल रे,
फर फर पपू संका उके रस काल रे ।
गुलाबया जात सोभा अथे थथे मस्यू रे,
नंमवासे स्वया च्वन थिकु थिकु सना रे ।
रस दक मुंके धुंका भम्बः बिसि वन रे,
थःके दुगु कै लुमंका तँ पिकयां छुयाय् रे ।

सम्पादकीय

लय-पौया ग्यसु

पत्र-पत्रिका ग्यसु दयेकेगु फुक्क पत्रकारतय् इच्छा दु । तर फुक्क पत्र-पत्रिका ग्यसु दुगु जुइ साप थाकु । अफ व हे पत्रिकाया गुगुं अंक ग्यसु दुगु जूसा गुगुं मदुगु जुइ फु । पत्रिकाया ग्यसु पाउण्ड अपोगु भिंगु भों तयां दइ मखु । व ला लहातं लह्वना स्वयेगु ग्यसु खः । गेटअप जक बांलाकां नं पत्रिकाया ग्यसु अपो दइ मखु । न तस्बीर यक्व तयां जक दइगु खः । खः, विभिन्न प्रकारया तस्बीर तया मनूतयूत आकर्षित याये फु अवश्य ! तर थ्व न भीगु निंति सम्भव दुगु खँ खः, न व पत्रिकाया धात्थेयागु ग्यसु हे खः । पत्रिकाया धात्थेयागु ग्यसु ला कविता, कहानी, निबन्ध आदि ग्यसु दुगु रचनां दइ ।

‘धर्मोदय’ या नं थ्व हे खँ खः । जिमित न्याबलें ‘धर्मोदय’ ग्यसु बांलाक दुगु याये मास्ते भवःगु मखु । हानं गबले गुजा गुजागु रचनात प्राप्त जुल, उकी ग्यसु लाःगु स्वयाः स्वयाः प्रकाशित यायेगु प्रयत्नेनं छुं ल्यंका मतया । एनं कविता, कहानी, निबन्ध, एकांकी, नाटक, उपन्यास, गद्य-कविता याना खुसः न्हेसःति मछि ल्यना च्वंगु रचना पें फुक्कं हे ग्यसु मंतगु धका नं निश्चयं गथे धाये ? कारण गुलिं तःसकं ताहाकःगुलिं याना, गुलिं असामयिक जुया वंगुलिं, गुलिं पत्रिकाया नियम-यात मल्वःगु जुया ल्यना च्वंगु रचना नं यक्व दु ।

आः खँ वइ थौंकन्हेयागु । थौंकन्हे ‘धर्मोदय’ गुलि ग्यसु दु, थ्व धया च्वनेगु व्यर्थ खः । तर थुलि धाये — थौंकन्हे कार्यालये गुलि नव लेखक लेखिकापिनिगु

रचना वः, वयाच्चन; वया प्यब्वे छब्व हे भी साहित्य महारथीपिनिगु रचना भवः । मस्यु, थुकीया कारण पत्र-पत्रिकाया बढे जूगु संख्या खः ला अथवा ‘धर्मो-दय’ पाखे छुं त्रुटि । छुं त्रुटि दःसा व क्षम्य खः, छायाकि व चायेक जूगु मखु । नव लेखक लेखिकापिनिगु रचनाया स्वागत धाःसा यक्व हे याये दु, हानं थुकी जिमिसं सौभाग्य ला समभे हे जुया च्वनागु जुल । छायाधाःसा छम्ह नव-लेखक वा लेखिका निर्माण जूगु हे भीगु प्रयत्नया खने देक साहित्योद्याने छमा स्वांमा बुया वःगु खः । सुनां स्यु, व स्वांमाय् गुजागु गुलि स्वां हइ ? एनं थथे जूगु अभाव पाखे छुं हे मधाःसे सुरु सुरु ज्या जक याना च्वनां गुलि छु ज्या याये माःगु खः, उलि व ज्या याये फइथे मखं । व अभाव खः, प्रौढ़ प्रौढ़गु कविता, कहानी, आलोचना, निबन्धादि रचना । अथवा भी साहित्य महारथीपिनिगु सहायता व सहयोग !

मेगु जिमित अभाव धार्मिक सम्बन्धी मौलिक एवं प्रौढ़ निबन्धया खः । धार्मिक निबन्धया अभावं अनुवाद याना छापे याना वया च्वनागु खना हे दीगु दइ । तर थ्व सदां जुइ फइगु ज्या मखु । केवल आखः म्हस्युगुया बले कम्पोज याःगु प्रूफ स्वयेगु आदि प्रेस सम्बन्धी ज्या व मेमेगु कार्यालयया सारा ज्या याकःचां याना नं थ्व भार कया च्वनेगुया मतलब ला मेगु याये माःगु प्रयत्ने शिथिलता हयेगु जक खः । थुखे पाखेयागु भार विशेष भिक्षुपिनि बोहले खः । खँया तात्पर्य थ्व मखु कि धार्मिक लेख भिक्षुपिसं जक च्वइ । खँया

आशय केवल थव खः, भिक्षुपिसं थुखेपाखे विशेष ध्यान
मन्यूसें मगाः। धार्मिक लेख नं जिमित पु नं पु बाखं
अनुवादया अपेक्षा छगू विषय वा निपु प्यंपु सूत्रया तुल-
नात्मक वा समालोचनात्मक हंगं च्वया तःगु रचनाया
आवश्यकता दु। हानं पूरा-पूरा अनुवादया जक भरोसा
कायेगु नं उलि हे हानि, गुलि अनुवाद छगू हे मथीगुली
हानि। मेगु खं पालि साहित्यं अतिरिक्त हिन्दी वा मेगु
गुगुं भाषाया अनुवाद विना लेखकया अनुमतिं यायेगुली
भीत स्वतन्त्र मदु। विना मूल लेखकया अनुमति-पत्रं
अनुवाद रचना छापे याःगु अपराधे सम्पादक जेले नं
च्वं वने माली यो। कानूनं थव हे धाः। उकिं जिमिसं
परिवर्तन जूगु नियमे थुखे पाखे नं ध्यान बियागु खः।
एनं अनुवादकपित सुविधाया नितिं गुलिसिके स्थायि
स्वीकृति हे जिमिसं कयागु दु, कया च्वनागु दु। नां
जिमिसं लिपा छापे याना बी। वरु थव लुमका तये

बह जू, नीदँ (२०) उखेयागु लेखया अनुवादक जुइ-
गुली भीपिं स्वतन्त्र।

जिमिगु विचारं निगू फर्मा साहित्य महारथीपिनि
व भन्तेपिनि पाखे जायेव मेगु छगू फर्मा नव लेखक
लेखिकापिं व सम्पादकीय, समाचार आदिं जायेका
स्वंगूचा फर्मागु 'धर्मोदय' छगूला भयातुक्क हे म्यसु
दयेक पिकाये फु। तर थव फुक आशा छिकपिनिगु हे
कृपायु निर्भर। हानं अले हे जक छखे ग्राहक वृद्धि याना,
मेखे धर्म, भाषा, साहित्यया उन्नति नापनापं समाजया,
देशया उन्नति नितिं यानागु ज्या सफल जुइ। भी
कविवर, निबन्धकार, समालोचक, कहानीकार, भन्तेपिसं
थुखे पाखे ध्यान बीगु कष्ट याइ तथा नव लेखक लेखिका-
पिनि पाखे थौंक्न्हैथें तुं, अक्क अपो—सहायता व सह-
योग सदा प्राप्त जुया च्वनी धयागु आशा नाप नापं
भरोसा नं कया च्वने। अस्तु !

'धर्मोदय' जिन्दावाद !

छु छं पने फु ला ?

ग्रीष्म ऋतु-राजं उष्णता बियाच्वन,
वसन्तं प्रकृतिया शोभा क्यनाच्वन,
गंगु वृक्षादिं नव जीवन धारण यायेवं,
पक्षी गणं स्वागत यानाच्वन,
उकीयात—
छु छं पने फु ला ?
आकाशं पृथिवी वा गाकाच्वन,
सूर्य देवं नं उष्णता बियाच्वन,
लता, वृक्षादिं स्वां ह्येका प्राणीपित मुग्ध यानाच्वन,
उकीयात—
छु छं पने फु ला ?

—श्री गणेशलाल भोमि

उद्यानया द्यां-द्यामे स्वां ह्याच्वन,
भम्बःयात स्वागत यानाच्वन,
रसिक लम्बःत नं भूँ भूँ हाला समयया परिचय क्यनाच्वन
उकीयात—
छु छं पने फु ला ?
मानव, छं थःगु कर्तव्य विचार या,
समयया परिवर्तन नं सियेका का,
'जि' धका छं धमण्ड याना च्वने मत्य
गुलि वल, गुलि वन छथेंजापिं थव मर्त्य,
इमित—
गो छं पने फु ला ?

‘धर्मोदय सभा’ या पाखें प्रकाशित जूगु

—* नीनिगू सफूत *—

‘साहित्य’ या उन्नति हे समाज वा देशया उन्नति खः । अफ् थ्व उन्नति आः छको जक खने दयेक जुयाः लिपा सी मदइ वनीगु उन्नति मखु । थ्व हे थुकीया थःगु विशेषता खः । भीगु थ्व थौंया समाजयात लिपाया समाजं भीगु थौंया साहित्य स्वया हे म्हसीकी । हानं गथे भीसं न्हापायागु थःगु प्राचिन समाज, सभ्यता, संस्कृति आदि तत्कालीन साहित्य स्वयाः सीकाः थःगु समाजया उन्नति एवं सुधार यानाच्चवना, अथे हे लिपाया समाजं थौंयागु साहित्य स्वया याइ । उकिं प्राचिन समाज स्वयेगु, वर्तमान समाज उन्नति यायेगु, लिपाया समाजया निंति छुं कर्तव्य पालन याना वनेगु यदि छुं बल्लागु आधुनिक साधन दुसा व खः—‘साहित्य’ छगू शब्दं समाजया पुष्टिया निंति मुंका तःगु भावना-सामग्री हे साहित्य खः । अतएव साहित्यया सेवा यायेगु वा प्रचार व प्रसार कार्ये त्यवा बीगु प्रत्येक मनूया कर्तव्य खः । थ्व हे विचारं ‘धर्मोदय सभां’ थौं तकं २२ गू सफू पिकाये धुंकल । गुगु सफूया संक्षिप्त परिचय क्वे बियागु दु । सभाया पाखें प्रकाशित जूगु सफू न्याना स्वयेगुया मतलब थःत फाइदा जुइगुथें सभायात नं प्रोत्साहन बौगु खः । अले हे सभाया पाखें मेमेगु सफू नं याकनं याकनं पिहां वइ । पिहां वये धुंकूगु सफू थुपिं खः—

छगूगु—

धम्मपददृक्कथा—अनुवादक भिक्षु अमृतानन्द । न्यागूगु शताब्दी भदन्त बुद्धघोष महास्थविर भारतं लंकाय् विज्यात । अबले वसपोलया पाखें तत्कालीन सिंहली भाषाय् लिपिवद्ध जुया च्वंगु धम्मपददृक्कथा (=बाखं, प्रासंगिक घटना) हानं छको पालि भाषाय् अनुवाद जुल । थ्व सफू व हे पालि धम्मपददृक्कथा मध्ये

यमकवग्ग छगूया अदृक्कथानुवाद खः । अनुवादकं अनुवाद बांलाक याना तःगु दु । हानं सफूली भूमिकाय् बुद्धधर्मया संक्षिप्त इतिहास नं दुगुलिं सफू फन उपयोगिक सिद्ध जुल । बोधिनी, शब्दावली अफ् शुद्धि-पत्र स्मेतं बीगुली अनुवादकं याःगु कष्ट सराहनीय जू । बाखं ताहाकःसां बांला । सफूया भाषा शैली थौंयागु कलात्मक ढंगगु मखुसां जीवन उत्थानया निंति प्रेरणा बीगु, मनोवेगया परिष्कार याइगु, चरित्रयात बांलागु थासाय् ढाले याइगु, बुद्धियात तीव्रगति प्रदान याइगु खः । साहित्यया प्रधान गुण नं थ्व हे मखा ! पृष्ठ ३५८, बांलागु कापयागु जिल्द दुगुया मू—४॥) साधारण कवरगुया ३॥) जक ।

निगूगु—

ज्ञानमाला—ज्ञानमालाया नां मन्यंपिं शायद हे सुं भी नेपाल भाषाया पाठक-पाठिका दइ । अर्थात् भीगु नेपाल भाषा व्वने धुंक मनुखं ज्ञानमाला नं व्वने धुंकल । विभिन्न प्रकारया इच्छा याइपिं मनूतय् त ल्वः ल्वःगु विभिन्न प्रकारया मुंका तःगु म्ये थुकी दु । थुकीया लोक-प्रियताया प्रमाण खुको संस्करण जूगु खः । मू—७५

स्वगूगु—

बुद्ध-जीवनी—चव्ह भिक्षु अमृतानन्द । थ्व आधुनिक रूपं च्वया तःगु संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी खः । यदि बुद्ध-जीवनीया विषये गद्यपाखें खँ ल्हाः वन धाःसा थ्व सफू सर्वोत्तम धाःसां अत्युक्ति मजू । चाहे भाषाया दृष्टि खँ ल्हा, चाहे तथ्यया दृष्टि, चाहे गेटअपया दृष्टि । जम्मां न्यागू खण्ड, नीगू परिच्छेदं सफू महापरिनिर्वाणं लिपा तथागतया धातु वितरण तकयागु खँ संकलित याना तःगु दु । पृष्ठ १२६, मू—१) ।

प्यंगूगु—

त्रिरत्न वन्दना—च्वम्ह भिक्षु अमृतानन्द । थ्व सफू द्वारा शीलया विषये व बुद्ध-गुणया विषये साधारण परिचयया नाप नापं पूजा यायेगु शील कायेगु विधि नं सयेका काये फु । मू—केवल १२४

न्यागूगु—

बुद्धोपदेश सह भजनमाला—(नेपाली भाषाय) नामं हे सफूया विषये सीका दी फु । थुकी प्रश्नोत्तर द्वारा बुद्ध-धर्म तथा पञ्चशीलया विषये साधारण परिचय व प्रार्थना गीत बिया तःगु दु । च्वम्ह श्री महाप्रज्ञा । मू।—

खुगूगु—

वनवासया छगू खँ—च्वम्ह श्री फत्तेबहादुर सिंह । कैकेयीया कुचक्रं अथवा भरत प्रति सीमां पुइक संकीर्ण प्रेम जूगुलि थः काय्यात जुजुयाये त्यंगुलि रामचन्द्र फियदं पिहां वने माल । थ्व सफुली व हे रामचन्द्र वनवासया मार्मिक वर्णन दु । मूल्य केवल—११८

न्हेगूगु—

हना गा—थ्व कविता, कहानी, निबन्ध, पद्य, नाटक, हास्य, पत्र जम्मां न्हेकू हना सुया तःगु छपु गा खः । न्हेकू नं कापः मालाः सूम्ह सुइका भाजु जक म्ही कवि चित्तधर 'हृदय' जु खः । न्हेगू न्हेगू मल्लि साहित्यांग संकलित छगू हे सफुली जुया च्वंगु थ्व हे छगू मात्र सफू खः । उकिं नमूनाया निरिति थ्व सफू आवं तुं न्याना तह दिसं । मू नं गुलि हे धका ! खालि—१३६

च्यागूगु—

धर्मचक्र-सूत्र—अनुवादक भिक्षु अनिरुद्ध । भगवान बुद्धं सारनाथे प्रथम न्याम्ह भिक्षुपित कना बिज्या-सफू परिचय]

गु सूत्रयात 'धर्मचक्र-सूत्र' धाइ । थ्व सफुली व हे मूल पालि सूत्र नापं सूत्रया शब्दार्थ व भावार्थ भन्तेनं बिया तःगु दु । उकिं पाठ याइपित जक मखु, वरन् जिज्ञासु व्यक्तिपित नं ख्यले दु । मू—१३६

गुंगूगु—

हे मस्त दँ ! दँ !!—च्वम्ह श्री पूर्ण 'पथिक' । थ्व 'क' 'ख' वनीपित निसें व्वंकेगु सफू खः । सफूया शुरु 'कलम दत' शब्दं यानाः सरल कविता तक सफू फ्वःचाइ बले व्वने फइगु रूपं सफू च्वया तःगु दु । छगू छगू वाक्य आखःया शिक्षा जक मखु, ज्ञान व उपदेश नं दइगु रूपं च्वया तःगु सफूया महत्वपूर्णगु विशेषता खः । 'ब्यांचिया न्धिपँ गन ?' 'दुगुया च्वे वा दु ला ?' आदि प्रश्न उत्तर नं दुगुलि मचातय् सफू ला य हे यइगु जुल । नापं सामान्य ज्ञान नं बी । धात्थें थुजागु सफुली आखः व्वंका यंकूसा मचातय्सं आखः व्वनेत्येव भारा छको निं च्वं वने धाइ मखु । मू—१३२

भिंगूगु—

झीमचा (निगूगु भाग)—च्वम्ह श्री 'हृदय' । थ्व वेकःयागु हे छगूगु म्हीमचायां लिपा व्वंकेगु सफू खः । थ्व सफू च्वयेत नं च्वमिं कम मचातय्गु विचाः याना च्वःगु खने मदु । वेकःनं म्हीमचा छगूगु, निगूगु, स्वंगूगु, प्यंगूगु..... याना च्वइ तइ दीगु दु । तर निगूगु तक हे आःयात पिहां बल । आशा दु, मचातय्त आखः स्यने बलेयात थ्व सफू न्याना बीगु सकसिनं लुमंका दी । अले हे मेगु स्वंगूगु, प्यंगूगु..... म्हीमचा नं म्हीमचा-तय्त पिकया बी । मू०—१३६

भिंछगूगु—

नेपाल भाषा शब्द-संग्रह—संग्रहयाम्ह श्री सुगत-दास तुलाधर । थुकी म्हीगु नेपाल भाषाया शब्द-संग्रह

जक मखु नेपाली, हिन्दी, अंग्रेजी शब्द नं संग्रहयाना तःगु दु । अर्थात् प्यंगू भाषाया शब्द नं नापनापं तथा शब्द परिचयया नितिं थ्व सफू च्वया तःगु खः । शब्द माले अःपुक विभाग विभाग छुटे याना तःगु दु । शब्द मुंके-गुली नं प्रयोजनीय पाखे संग्रहकर्ता ध्यान तःगु सफुलि हे सी दु । मू—१८५

भिनिगूगु—

गृही-विनय - च्वम्ह भिक्षु अमृतानन्द । थ्व खः भिक्षुपिनि विनयथे गृहस्थीपिनिगु विनयया खँ दुगु सफू । अर्थात् गृहस्थीपिसं छु छु याये माः कना तःगु खँत । अफु थुकी दान व्यु, शील पालन या, भावना या धइगु जक खँ दुगु मखु; सम्पत्ति विनाशया कारण, सुरापान, कुबेलाय् चाखू जुइगु, जू म्हितेगु, कुमित्र संगत यायेगु द्वारा जुइगु हानि नं क्यना तःगु दु । कर्तव्य पालन पाखे ध्यान मतःसे अधिकार पाखे जक व्वां वनां गृहस्थ-जीवन वा समाज उन्नति अथवा सुखमय जुइ मखु । तर सीके थाकु सुया छु कर्तव्य ? थ्व सफुली थ्व हे भगवान बुद्धं कना विज्यागु कर्तव्या-कर्तव्यया खँ दु । सुयागु प्रति स्वया छु कर्तव्य वा मेगु शब्दं सुनां सुनाप गबले गथे व्यवहार याये माः, थ्व उल्लंघन यायेव जुइगु हानि, पालनं बीगु लाभ थ्व सफुली बांलाक क्यना तःगु दु । मू—१)

भिस्वंगूगु—

धम व विनय—च्वम्ह भिक्षु अमृतानन्द । थुकी धर्म व विनयया संक्षिप्त परिचय दु । मू—१३६

भिप्यंगूगु—

जातकमाला (छगूगु)—थुकीया लेखक नं भिक्षु अमृतानन्द खः । यद्यपि थ्व पालि जातकया अनुवाद खः । तर थ्व न वाक्य वाक्य अनुवाद याना तःगु खः, न

थुकी वर्तमान खँ (कथा) हे दु । सफू मचातय्त बौद्ध-कथा-साहित्यया परिचय बीगु लागी स्कूलया पाठ्यक्रम दृष्टि च्वया तःगु खने दु । बाखं ला बां हे लाःगु जुल । उकीसं भं भाषा मचातय्त ल्वःगु । मू—५०

भिन्त्यागूगु—

जातकमाला (निगूगु)—थ्व च्वे परिचय बियागु सफूया हे निगूगु सफू खः । निगूगु धका भाषाय् पाकाः यंकूगु खने मदु । खालि उकी २० पु बाखं पु, थुकि ३० पु बाखं । तर लुमंका तइ दिसँ उकी दुगु बाखं थुकी मदु, थुकी दुगु उकी । हानं थ्व विरगंज विद्यापीठ्यया (विद्) पाठ्यक्रमे दु थ्याःगु 'धर्मोदय सभा'या छगू मात्र सफू । मू—७५

भिखुगूगु—

धम्मपद— अनुवादक—भिक्षु अमृतानन्द । थुकीया परिचय बिया च्वने माःगु मदु । थ्व बौद्ध-धर्मया चिचीधंगु ग्रन्थ मध्ये प्रसिद्धगुथे सार गर्भितगु नं सफू खः । थ्व सफू मूल पालि सहित नेपाल भाषा, नेपाली भाषा निगू नं भाषाय् अनुवाद जुया सभाया पाखे पिहां वःगु दु । जिल्द दुगुया मू—६८, साधारण-गुया । ७०

भिन्हेगूगु—

नुगः—भिक्षु महानाम । थ्व भीगु भाषां पिहां वक्क सफू मध्ये दकसिबे बांलागु आधुनिकतम ढंगया गद्य शैली च्वया तःगु बौद्ध-धर्म सम्बन्धी सफू खः । थ्व सफू युवकपित साप यो तथा ख्यले नं उलि हे दु ! यदि भीगु भाषाय् नं गद्य शैली गुलि माधुर्यता दु स्वये माःसा थ्व हे सफू स्वःसा गाः । मू—१४०

भिंच्यागूगु—

गौतम बुद्ध—लेखक श्री सत्यमोहन जोशी । थ्व

धर्मोदय

भौगु प्रथम एकांकी नाटक सफू खः । नाटकया वार्ता-
लाप पद्य ज्याना तःगु खः । उकिं सफू रंगमंचया दृष्टि
स्वयाः पाठ्य साहित्यया दृष्टि बांला । वत्थे रस पूर्ण जू ।
प्रथम दृश्ये सिद्धार्थ मां-अबुयाके बिदा फ्रंगु, निगूगु
दृश्ये बिदा फ्रं बले मबिया सुत्त बिस्युं वंगुलि यशो-
धरायात जूगु विरह, स्वंगूगु दृश्ये धर्म प्रचार क्यना
तःगु दु । मू—४०

भिगूगु

महाचीन यात्रा—चव्ह भिक्षु धर्मांलोक स्थविर ।

थ्व सफू यात्रा सम्बन्धी भौगु भाषाया सर्वोत्तम सफू
खः । खतु थुकी महाचीन यात्रायागु खँ जक मखु,
नं वाइह् मजुश्री नाप लायेगु मनं संकल्प यासें निसें-
यागु खँ व लंका, बर्मा, तिब्बत यात्राया खँ नं समा-
वेश जुया च्वंगु दु । बिच्चे बिच्चे तस्वीर दु । भिगु
भौया जिल्द । दुर्भाग्यवश आपालं सफू क्षति जूगुलि
सफू आपाः मंत । हानं थ्व S. L. C. परोक्षाय् नेपाल
भाषा कया व्वनीपिनिगु पाठ्यक्रमे दुथ्याःगु नं सफू
खः । उकिं आवं तुं छगू प्रति न्याना तइ दिसँ । मखुसा
मलाका हांला च्वने माली स्वः ! मू केवल—२)

नीगूगु—

मिलिन्द-प्रश्न—अनुवादक भिक्षु जगदीश काश्यप

एम० ए० । थ्व हिन्दीयागु 'धर्मोदय सभा' या प्रथम
प्रकाशन खः । मिलिन्द-प्रश्ने महाराज मिलिन्दया
प्रश्न व नागसेन महास्थविरया उत्तर दु । न्ह्यागुं
धर्म अध्ययन याये बले नं शंका उत्पन्न जुइगु स्वाभा-
विक खँ खः । खतु बौद्ध-धर्मे सी धुंकूह् स्वाकूगु, शापं
त्वहँ जूह् हानं वरदानं मनू जूगु आदि असंभाव्य खँ
मदु, एनं आपालं नाना प्रकारया शंका मने जु हे जू ।
हानं न्ह्यागुं शंका न्ह्यपुं समाधान याये मफुत कि न्ह्यपुइ

तालं दयाः ईश्वरलीला धका धायेगु नं थ्व धर्मे मदुगुलि
प्रत्येक शंकाया समाधान बुद्धिवाद जुया याये माः ।
उकिं थ्व मिलिन्द-प्रश्न सफू स्वया दिसँ । थ्व सफू
बौद्ध-धर्म सम्बन्धी अनेक शंका समाधान यायेत दये
हे मदु । पृष्ठ ५१४, रत्वात्तुगु जिल्द । मू—६॥)

नीछगूगु—

परित्राण—थुकी परित्राण पाठया पालि सूत्र व
भावार्थ बिया तःगु दु । नापं थुगु संस्करणे आपालं
पाठ यायेत माःगु सूत्र नं तया व्यूगु दु । मू । ५०

नीनिगूगु—

लोक-नीति—अनुवादक भिक्षु अनिरुद्ध । थ्व
नेपाले चाणक्य-नीतिथे जागु सफू खः । भूत थुकी
चाणक्य-नीति च्वंगु नं बांवांलागु ल्यया कयाः मेमेगु
आपालं धर्म ग्रन्थयागु नं बांवांलागु ल्ययाः संग्रह
याना तःगु दु । अनुवादकं पालि श्लोक नापं भावार्थ
जक मव्यूसे पालि प्रेमी विद्यार्थीपित नं लाभ जुइगु
दृष्टि सारा श्लोकया शब्दार्थ नं बिया तःगु दु ।
थ्व मचातयूत ज्ञान वृद्धि याइगु व अमूल्य अमूल्य
उपदेश बीगु सफू धका ला धाये हे माःगु मखुत ।
मू—७५

नोट—भारतं भारते भिके याइ बले सफूया मू
क्वे च्वयागु अनुसारं भारतीय मू जुइ । सफू क्वे बिया
तयागु थासे प्राप्त जुइ ।—

(१) 'धर्मोदय' कार्यालय (२) 'धर्मोदय' विहार
४ रामजीदास जेटियालेन, कालिम्पोंग ।

कलकत्ता ।

(३) श्रीघः विहार, नःघः टोल, कान्तिपुर, नेपाल ।

(४) आनन्दकुटी, स्वयम्भूमि, " " ।

(५) श्री मानदास सुगतदास, असनटोल, " " ।

(६) श्री सुमङ्गल विहार, ललितपुर " ।

न्हूगु सफू

मध्यकालीन नेपाल—लेखक प्रिंसिपल श्री भैरव बहादुर प्रधान । प्रकाशक—श्री कृष्णबहादुर प्रधान, मरु बिच्छे बहाल, काठमाडौं, नेपाल । मू—१।

थ्व सफू नेपालया स्वर्णकाल मल्लकालया संक्षिप्त इतिहास खः । थ्व सफुलि नेपाल भाषाया इतिहास सम्बन्धी अभावयात भचासां पूर्ति यात, गुगु नेपाल इतिहास सम्बन्धी खँ सीके इच्छा दुपिन्त व विशेष याना S. L. C. क्लासया इतिहासया विद्यार्थीपिन्त तस्संक ज्याय् ख्यले दइ । सफुली घटना क्रमानुसार जुजु जुजुपिनि जीवन चरित्र व ल्वापु ख्यापुया खँ जक मजूसे बाखंया रूपं जुजुपिनिगु चरित्र चित्रण जूगु व व उगु कालया शासन प्रणाली, समाजिक जीवन, धर्म, शिक्षा व कला सम्बन्धी खँ नं दुगुलि ब्वनीपिन्त भचा हे भयातुइ मखु । उकिं थ्व सफूयात स्कूल स्कूलया पाठ्यक्रमे दु थ्याकेगु व प्रत्येक नेपाल भाषा प्रेमीजनं छगू छगू प्रति न्याना स्वये बह जू । नाप नापं भीसं थ्व नं आशा याये फु, थ्वया ल्यू ल्यू योग्य लेखकया 'आधुनिक विश्वया इतिहास' नं याकनं हे स्वये ब्वने खनी ।

बाज्याया ग्वाय् व मेमेगु बाखं—लेखक मा० पुण्यरत्न वज्राचार्य । प्रकाशक—ज्योतिपुस्तक भण्डाल, ४१८ मखनटोल, कान्तिपुर, नेपाल । मू० १३०

थ्व सफुली मचातय् नितिं च्वया तःगु १० पु बाखंचा दु । थ्व सफू ल्हाते लाय्व के मचातय्सं न्हिलाः न्हिलाः स्वइ, ब्वनी । थुकी च्वंगु बाखंया नामं हे मचात लयेताइ । उकी नं बाखं हे धका स्वःसा व १० पु बाखंमध्ये 'घिन्नांचिया बुद्धि' व 'कवं छ्यो' बाखं बांलाः जू । भाषाय् प्रवाह शक्ति दु । उखान टुक्काया नं आपालं ठीक ठीक थासे प्रयोग याना तःगु सराहनीय जू । सफू स्कूलया पाठ्यक्रमे तये बह जू । बरु

चिकचा धंगु बाल-साहित्ये नं लेखकया तस्वीर तथा तःगु जक भचा बांमला ।

—०—

झी 'नेपाल भाषा परिषद' पिकागु सफू

['नेपाल भाषा परिषद' पिकाःगु ११ गू सफू मध्ये गुंगू सफूया परिचय वंगु पोहेला अंके बी धुन । छुं कारणवश निगु ल्यंगु सफूया परिचय सिल्ला अंके बी मफुत । उकिं थन बिबा च्वना ।] —सं०

१०. अर्हत नन्द—थ्व भू० पू० उपमन्त्री धर्मरत्न 'यमि' यागु प्रथम महाकाव्य, भीगु नेपाल भाषाया 'सुगत सौरभ'यां लिपायागु निगूगु महाकाव्य खः । नन्दयागु प्रेम व वियोग अनं लिपा मुक्तियागु खँ बौद्ध-साहित्यया छगू बांलागु बाखं टुका खः । थ्व बुद्धकालीनयागु व वसपोलया थःवं क्यंगु खँ जुया नितिं बौद्ध-साहित्ये बुद्ध-जीवनी हे स्वाना च्वंगु दु । भीगु थ्व महाकाव्यं आः अर्हत नन्द भन अमर याना बी । जम्मां थुकी भिन्च्यागू सर्गं नन्दया जन्मं निसं अर्हत नन्दया परिनिर्वाण जूगु तकया वर्णन सिधयेका तःगु दु । मू० ११२५

११. याकःमिया चा—थ्व सफू परिषदया मन्त्री भी कवि चित्तधर 'हृदय' यागु कविता संग्रह खः । गबले वेकःयात तोता कविया धर्मपत्नी कालिम्पोंगे भाल, गबले वेकः याकःचा जुल, अबलेयागु व चा याकःमिया चा जुल । थ्व सफू अबले हे च्वया दीगु खः । 'हँ यात' धयागु कविता 'धर्मोदये' ब्वना दीगु ला लुमनि खःला ! हः ! व याकःमिया निचागु पत्ति चाया छपु कविता खः । थुकी अजागु हे भिन्निचायागु भिन्निपु कविता दु । मू—१३५

सफू भिके याना दी बले—

भारतीय डाकं—

नेपाली डाकं—

'धर्मोदय'—कार्यालय

'नेपाल भाषा परिषद'

४, रामजीदास जेटिया लेन,

३६१, न्यत तुं छें, कान्तिपुर

कलकत्ता—७

नेपाल ।

ग्राहक जुयादिसँ !

ग्राहक यानादिसँ !!

लुमंकां नं तयादिसँ !!!

देश भिकेया निति समाज भिने माः । समाज भिकेया निति मनू भिने माः । मनू वांलाक भिनेत
व्यक्तिगत संकीर्ण स्वार्थया बलिदान वा माः ।
तर.....

तर व्यक्तिगत सुख दुःखया संकीर्ण स्वार्थ तोते हे ला दके थाकुगु । उकीया निति छगू मात्र थौंकन्हेया
बलागु साधन खः—‘मेमेपिनिगु दुःखया खँ चित्रित याना तःगु, इमिगु दुःखे सहानुभूति प्रकट याना तःगु, स्वार्थी-
पिनि प्रति क्षोभ प्रकट याना तःगु साहित्य वा लेख च्वनेगु व च्वयेगु ।’ थुजागु रचना भोगु भाषां थौंकन्हे
थुपि थुपि पत्रिकाय् पिहां वया च्वंगु दु—

‘धर्मोदय’—गुगु छिगु लहाते हे दु ।

‘थौंकन्हे’—थुकीया सम्पादक श्री पूर्णकाजी ताम्राकार, श्री
पुष्परत्न ‘सागर’ । पत्रिका भिके यायेगु ठिकाना—

दच्छिया ग्रा० चं० २।—

‘थौंकन्हे’—कार्यालय

१११२२, टेउड टोल
कान्तिपुर, नेपाल ।

‘नेपाल’—गुकीया सम्पादक-मण्डल भी खुम्ह साहित्य महा-

रथीपि खः । सम्पादक-मण्डलपिनिगु नां चाक जक लाःगुलिं योम्हेसिया योथे
महुतुं गुलुलुलु जक तुइका नां काये ज्याङ्गि, आखलं भो भो च्वये ज्यामङ्गि !
पत्रिकाया कार्यालययागु ठिकाना थथे—

दच्छिया ग्रा०चं० ४।—

‘नेपाल’-कार्यालय

[ऋतु-पौ]

३६१, न्यत तुं छँ, कान्तिपुर, नेपाल ।

‘पासा’—सम्पादक श्री आशाराम शाक्य । थुकी देश विदेशया

समाचार नं छापे जू । ‘कवेंवाळं गसूचा’ व लालबुभ्कड नाप याना तःगु ‘न्यसः
लिसः’ थुकीया स्थायी स्तम्भ छित यइ । लुमंका तया दिसँ थव पाक्षिक-पत्र खः
हानं थुकी राजनेतिक खँ आपालं दु ।

‘पासा’-कार्यालय

दच्छिया ग्रा०चं० ५।—

८१४, मरु इला छँ,
कान्तिपुर, नेपाल ।

प्रकाशित भयो
पढ्नुहोस—ग्राहक बन्नुहोस—
विज्ञापन दिनुहोस
नेपाली भाषाको द्वयमासिक साहित्यिक

पत्रिका—
‘नव प्रभात’

सम्पादक-मण्डल—

सुश्री सानुमति राई
श्री महानन्द शर्मा

—‘नव प्रभात’ कार्यालय
कालिम्पोंग ।

वैशाख विशेषांक

सदांथ :थुगुसी नं स्वांया-पुन्हीया उपलक्ष 'धर्मोदय' या वैशाख अंक विशेषांक जुया पिहाँ वइ । लेखक लेखिकापिन्तू थ्व निवेदन याना च्वना कि थः थःगु रचना आव निस छ्वया हयेगु याना दी माल । 'धर्मोदय' लच्छि न्ह्यः हे थन प्रकाशित जुया तयार जुइ धुंका । निला न्ह्यः फुक पाण्डुलिपि (मेटर) प्रेसे वर्नी । निलात्या, स्वला न्ह्यः फुक रचना संग्रह याये सिधयेके माः । उकि लेखक भाजु मयजुपिसं आपालं समय दनि धका मती तथा दी मत्य । मार्च महीनाया १५ तारीखं थ्यं तले छिगु रचना योग्य थासे तथा बी फइ । आशा याना, सकल लेखक भाजु मयजुपिसं थ्व खेँ ध्यान तथा याकनं थःथःगु कहानी, कविता, निबन्धादि छुया हया विशेषांक बांलाकेगुली सहयता व सहयोग बिया दी ।

—सम्पादक 'धर्मोदय'